

РЕУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА БОСИЛЕГРАД

ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ
РЕГУЛАЦИЈЕ БОСИЛЕГРАДА

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ
УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

PROJEKTNО GRAĐEVINSKI CENTAR

DOMIT^R doo

Босилеград
јул, 2015.год.

PROJEKTNO GRAĐEVINSKI CENTAR

DOMIT® doo

PIB: 100530106, MATIČNI BROJ: 06109659, REGISTARSKI BROJ: 057-06109650, ŠIFRA DELATNOSTI: 51450

Наручилац:

ОПШТИНА БОСИЛЕГРАД

Владимир Захаријев, председник општине

Израђивач плана:

ПРОЈЕКТНО ГРАЂЕВИНСКИ ЦЕНТАР „ДОМИТ“ д.о.о. Лебане

Тања Ђокић Бошковић, Дипл.еџц., директор

Руководни и синтезни тим:

Проф. Др Петар МИТКОВИЋ, Дипл.инг.арх

Станиша Стојковић, Дипл. инг. грађ.

Радни тим:

Проф. Др Петар МИТКОВИЋ, дипл.инг.арх

Станиша Стојковић, Дипл. ин. грађ.

Иван Ђокић, Дипл.инг.ел.

Милан Стојковић, Дипл. инг. грађ.

Душан Стојковић, М. инг. арх.

Михаило Митковић, М. инг. арх.

Петар Ђекић, Дипл.инж.маш.

Сараник испред општинске управе:

Живко Стоилков, Дипл. инг. грађ.

ДИРЕКТОР,

Тања Ђокић Бошковић, Дипл.еџц.,

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1.1. Приказ Плана генералне регулације Босилеграда

1.2. Релевантни плански и други документи

1.2.1. Просторни план Републике Србије

1.2.2. Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину

1.2.3. Регионални просторни план Јужног Поморавља

1.2.4. Просторни план општине Босилеград– нацрт

1.2.5. Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. Године

1.2.6. Водопривредна основа Србије

1.2.7. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године

1.2.8. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије 2006.-2012. године

1.2.9. Национални програм заштите животне средине Републике Србије

1.2.10. Стратегија пољопривреде Србије

1.2.11. Стратегија развоја шумарства Републике Србије

1.2.12. Стратегија локалног одрживог развоја

1.2.13. Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007.-2012.

1.3. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се доноси План

1.3.1. Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

1.3.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

1.3.3. Анализа и оцена стања квалитета земљишта

1.3.4. Заштићене природне и културне вредности

1.3.5. Отпад

1.3.6. Здравље становништва

1.3.6.1. Утицај полутаната на здравље

1.3.6.2. Анализа и оцена стања нивоа буке

1.3.7. Ризик од техничких несрећа

1.3.8. Ризик од природних непогода

1.3.9. Категоризација животне средине

1.4. Елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

1.5. Питања заштите животне средине разматрана у стратешкој процени

1.6. Приказ варијантних решења

1.7. Консултације са заинтересованим органима и организацијама

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

2.1. Општи циљеви стратешке процене

2.2. Посебни циљеви и индикатори стратешке процене

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

3.1. Процена утицаја на животну средину и поређење варијантних решења

3.2. Процена утицаја планских решења на животну средину

3.2.1. Карактеристике утицаја

3.2.2. Процена утицаја планских решења на животну средину

4. РЕШЕЊА И МЕРЕ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ И УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
 - 4.1. Заштита ваздуха
 - 4.2. Заштита и коришћење вода
 - 4.3. Заштита земљишта
 - 4.4. Заштићена природна и културна добра
 - 4.5. Заштита биодиверзитета, флоре, фауне, угрожених и заштићених врста
 - 4.6. Заштита здравља
 - 4.7. Управљање отпадом
 - 4.8. Заштита од удеса
 - 4.9. Заштита од пожара -урбанистичке мере
5. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА
6. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (МОНИТОРИНГ)
7. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
8. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА
9. ЗАКЉУЧЦИ (НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ)

Списак табела и прилога:

Табела 1: Табела културних добара која уживају предходну заштиту

Табела 2: Досадашња сазнања о деловању аерозагађења

Табела 2: Граничне вредности индикатора буке на отвореном простору

Табела 3: Еколошка категоризација подручја Плана

Табела 4: Посебни циљеви стратешке процене и индикатори

Табела 5: Процена утицаја варијантних решења на животну средину

Табела 6: Вредновање карактеристика утицаја

Табела 7: Врсте утицаја

Табела 8: Планска решења за која се врши процена утицаја

Табела 9: Збирна матрица утицаја Просторног плана на животну средину

Табела 10: Програм праћења стања животне средине

Табела 11: Интегрисање стратешке процене у израду Плана генералне регулације

ПРИЛОГ I – Евалуација планских решења

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Стратешка процена утицаја - **SEA (Strategic Environmental Assessment)** је процес који локалној управи обезбеђује приказ утицаја развојног плана на животну средину.

Ради обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја неопходно је интегрисање основних начела заштите животне средине: **начело одрживог развоја** (усклађен систем техничко-технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју, базиран на принципима економичности и разумности у коришћењу природних и створених вредности, а с циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације; разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих биљних и животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса.), **начело интегралности** (политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма, заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске програме и планове), **начело предострожности** (које обезбеђује да свака активност мора бити спроведена на начин да спречи или смањи негативне утицаје одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и на минимум сведе ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра), **начело хијерархије и координације** (процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима; већа координација надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену), **начело јавности** (информисање јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину).

Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.135/04, 88/10) и основу Одлуке о изради Плана генералне регулације Босилеграда (Службени гласник града Врања, број 32/09 од 21.12.2009.године) приступило се изради Стратешке процене утицаја на животну средину.

Стратешка процена утицаја Плана генералне регулације Босилеграда на животну средину (у даљем тексту: стратешка процена) урађена је у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04) и Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04).

Ради одговарајуће заштите животне средине у току израде Плана генералне регулације Босилеграда (у даљем тексту: План) уводи се стратешка процена утицаја на животну средину којом се обезбеђују услови за интегрисање заштите животне средине у фазе и решења израде Плана. Стратешка процена као комплексан и целовит поступак сагледава простор за који се ради План са аспекта заштите и предлаже мере и решења којима ће на оптималан и рационалан начин бити остварена заштита животне средине.

Извештај о стратешкој процени утицаја Плана на животну средину састављен је из следећих поглавља:

1. Полазне основе
2. Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора
3. Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину
4. Програм праћења животне средине у току спровођења плана (мониторинг)
5. Коришћена методологија и тешкоће у изради
6. Начин одлучивања
7. Закључци (нетехнички резиме).

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

У полазним основама дат је приказ: циљева и концепције Плана, циљева заштите животне средине из релевантних планских и секторских докумената, стања животне средине на подручју Плана и основних питања у вези заштите животне средине релевантних за План, варијантна решења и резултата консултација.

1.1. Приказ Плана генералне регулације Босилеграда

Циљеви уређења и изградње на предметном подручју

Основни циљ просторног развоја подручја ППР-а Босилеград јесте системско активирање целокупног потенцијала подручја и усмеравање даљег развоја у оквирима одрживости, сходно потенцијалима и ограничењима, ради бољег коришћења простора, економског напретка и унапређења квалитета живота становништва у периоду реализације плана. Циљеви развоја планског подручја утврђени су на основу анализе утврђеног развоја у протеклом периоду, оцене стања на подручју ППР-а, развојних интереса и циљева ширег подручја (општине, округа и државе), и друштвених опредељења о правцима развоја на основама развојних потенцијала Босилеграда, економских околности и могућности. Утврђују се следећи циљеви дугорочног просторног развоја подручја ППР-а Босилеград:

- Подизање степена централитета и значаја градског центра Босилеграда у оквиру општине, Републике и ширег регионалног окружења, кроз диверзификацију функција и партиципације у процесима регионалне сарадње;
- Коришћење погодности географско-саобраћајног положаја Босилеграда уз побољшање саобраћајне приступачности подручја, кроз интегрисање у регионално окружење и иницирање трансграничних програма сарадње;
- Формирање јединственог грађевинског подручја са урбаним целинама, системом центара, јавним садржајима и адекватном комуналном опремљеношћу, уз обезбеђивање уједначеног, хармоничног и рационалног развоја;
- Остваривање оптималног коришћења земљишта у складу са његовим природно-еколошким својствима и потенцијалима, уз вишенаменско коришћење простора у свим зонама ради проширења активности и запошљавања и имплементацију концепта развоја на принципу мешовитих функција;
- Побољшање квалитета живота, повећање природног прираштаја, стварање услова за демографску обнову и останак становништва у подручју, у складу са просторно-економским могућностима;
- Развој образовања у дугорочном периоду, у циљу побољшања образовне структуре становништва и побољшања кадровског потенцијала општине, смањења незапослености кроз отварање нових радних места и израду програма за запошљавање/преквалификацију радника;
- Унапређење квалитета услуга јавних служби, реконструкцијом постојећих и изградњом нових објеката;
- Проширење понуде типова становања сходно потребама становништва и захтевима одрживог развоја, обезбеђивање адекватне инфраструктурне опремљености стамбених зона;
- Очување простора, објеката и инфраструктуре производних комплекса, функционисање, декомпоновање и стварање услова за нове програме. Формирање нових зона привређивања посебно за мешовито пословање – нови простори за развој малих и средњих предузећа, мале привреде и производног занатства.
- Формирање планске основе за нови просторни, функционални, пословни и еколошки систем као подлоге за програме развоја у планском периоду.
- Активирање свих потенцијала подручја (нарочито пољопривредног-сточарство, шумског и туристичког) ради економског напретка и смањења степена неразвијености;
- Унапређење економске основе општине, јачање индустријског развоја и привредне структуре кроз подстицање МСП и прерађивачких грана (сточарство и прерада дрвета) и стварање могућности за запошљавање.
-

1.2. Плански и други документи

Са становишта заштите животне средине у поглављу Плански и други документи приказани су релевантни документи - просторни планови, секторски планови и други стратешки документи, који су од значаја за израду Плана и стратешке процене утицаја на животну средину. У припреми циљева стратешке процене коришћени су циљеви и принципи заштите животне средине из ових релевантних докумената.

1.2.1. Просторни план Републике Србије

Као стратешки развојни документ, Просторни План Републике Србије припремљен је за временски период до 2021. године. У Просторном плану Републике Србије предвиђен је развој у области привреде и инфраструктуре, повећања броја становника и заштита животне средине, природних и културних вредности. Сходно постулатима одрживог развоја и заштите животне средине, предвиђено је одрживо коришћење природних ресурса – минералних сировина, вода, пољопривредног, шумског и грађевинског земљишта уз унапређење квалитета и рационалност при коришћењу, као и уз веће коришћење обновљивих извора енергије. Предвиђена је такође и заштита и унапређење биодиверзитета, природних и културних добара и предела. Привредни развој У Просторном плану Републике Србије се остварује развојем ефикасне и одрживе привреде утемељене на регионалним и локалним капацитетима и заснован је на развоју индустријских зона, малих и средњих предузећа и туризма. Просторним планом предвиђено је унапређење стања, квалитета и приступачности инфраструктурних система - саобраћајница, хидротехничких, енергетских и телекомуникационих објеката и унапређење управљања отпада. Ублажавање негативних тенденција демографског развоја, равномернији територијални размештај становништва, праћен деурбанизацијом, унапређење квалитета живота, уравнотежен урбани развој, коришћење културног наслеђа као развојног ресурса, очување предела и развој и уређење села, основни су концепти Просторног плана у области становништва и мреже насеља. Унапређење животне средине, заштита и одрживо коришћење културних и природних вредности саставни је део развоја предвиђеног Просторним планом.

Као основни циљеви у заштити животне средине на подручју Републике издвајају се:

- Заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и природних ресурса чиниће основ идентитета Србије и њених регионалних целина, али и основу будућег привредног/туристичког развоја.
- У складу са приоритетима просторног развоја Србије, биће потребно инсистирати на даљем развоју мрежа вредних/заштићених природних целина и културних предела са посебним нагласком на еколошки, односно, културно осетљивим подручјима.

Природно и културно наслеђе ће бити штићено, уређивано и коришћено према европским стандардима, са посебним задатком повећања заштићених природних целина и систематизацијом културног наслеђа, као и имплементацијом Фирентинске конвенције о пределу, европских и светских конвенција о заштити културног наслеђа, конвенција и декларација које се односе на биодиверзитет, природне подсистеме и друга документа.

Општина Босилеград спада у неразвијено подручје које карактеришу изузетно оскудни инфраструктурни, материјални, привредни и кадровски ресурси. Једино урбано насеље је Босилеград и потребна му је ревитализација. Рурална подручја преовлађују на територији општине и припадају типу удаљених и слабо развијених подручја, са високом стопом руралног сиромаштва и укупне незапослености. Заостала привредна структура, гашење највећег броја привредних јединица, енормни социјални проблеми, специфични проблеми граничног појаса и други озбиљни проблеми у општини захтевају интервенције Републике, као што су подршка јачању приступачности, развој модерне индустријске производње ослоњене на природне ресурсе (посебно лежиште фосфатне руде „Лисина“), веће и одрживо коришћење шумских и водних ресурса, активирање туризма ослоњеног на планинска подручја Бесне Кобиле у кооперацији са бугарском страном итд.

Планске смернице за заштиту и одрживо коришћење пољопривредног земљишта се формулишу за: брдовите терене с потенцијалима за воћарску производњу (органиска производња, узгајање нових сорти); планинска подручја са ливадама и пашњацима (туризам и пашњачко сточарство); подручја посебних природних вредности (хидроакумулација „Лисина“, планирани предели заштите на Бесној Кобили, Варденику и Дукату); подручја површинске експлоатације минералних сировина (рекултивација земљишта због експлоатације шљунка на делу долине реке Драговиштице). Управљање шумама подразумева коришћење шума и шумског земљишта тако да се очува биодиверзитет, а да продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума задовоље еколошке, економске и социјалне потребе. У домену водних ресурса, потребне су строге мере рационализације потрошње воде, сложене интегралне мере заштите квалитета вода уз примену мера повећања малих вода акумулацијама, и бројне акумулације са годишњим регулисањем. Одрживо коришћење подземних вода као геолошког ресурса подразумева водоснабдевање, флаширање и коришћење као извора геотермалне енергије, уз адекватне мере заштите. Значајни обновљиви извори енергији су биомаса из шумарства и хидропотенцијал за мале хидроелектране, а у мањој мери сунце и ветар.

Територија читаве општине припада подручју квалитетне животне средине, изузев зоне експлоатације минералних сировина Благодат која припада категорији угрожене животне средине. Овде треба спречити даљу деградацију и одредити најадекватнији начин коришћења природних ресурса и простора у циљу очувања природних вредности. Одрживи систем управљања отпадом има за циљ смањење загађења животне средине и деградације простора. Општина Босилеград упућује се на регионални центар за управљање комуналним отпадом у Врању и на централно регионално складиште опасног отпада у Нишу.

Привредне гране усмерене су ка коришћењу природних ресурса. Пољопривреда је разорена неповољним брдско-планинским карактером општине, а концепција њеног даљег развоја установљује се у два основна подручја: периурбано подручје око општинског центра у малом проценту заступљености; и планинска – изнад 600 мнв. Босилеград као погранично подручје представља једну од од стратешких развојних зона индустрије у Србији дефинисану планом.

Саобраћајна и техничка инфраструктура су слабо развијене. Општина Босилеград припада Горње-јужноморавском регионалном систему за снабдевање водом највишег квалитета насеља и индустрије, подсистем Власинско језеро, којим се обезбеђује вода из постојећег изворишта акумулације Лисина. Планира се развој ове акумулације повећањем количине захватања воде из слива Божичке реке и реализација сабирно доводног система Љубата, уз проширење мера заштите водоакумулације на читав слив реке Божице.

1.2.2. Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак који обезбеђује услове за одговарајућу заштиту животне средине у току израде Просторног плана.

Проблеми животне средине обухваћени стратешком проценом односе се на: постојање подручја са изузетно загађеном животном средином и великим притисцима на простор, ресурсе и становништво; осетљива подручја у погледу загађивања и притисака на животну средину; потреба за рационалним коришћењем природних ресурса; и управљање чврстим отпадом. У току израде Стратешке процене нису разматрани следећи проблеми: управљање ризиком од технолошких удеса и природних непогода; климатске промене и заштита озонског омотача; и смањење буке, вибрација, јонизујућег и нејонизујућег зрачења.

У оквиру стратешке процене су припремљена два варијантна решења за релевантне секторе Просторног плана. Прво варијантно решење се односи на нереализовање Просторног плана, а друго на реализовање Просторног плана. На основу резултата за варијантна решења закључено је да је реализовање Просторног плана, повољније са аспекта заштите животне средине.

За смањење негативних и увећање позитивних утицаја Просторног плана на животну средину потребно је припремити одређена решења и мере којима ће бити предвиђена нова

просторна диференцијација према степену загађивања и притисака на животну средину, у којој ниједно подручје више није у категорији веома загађене животне средине.

Праћење стања животне средине обезбеђује се у оквиру редовног мониторинга ваздуха, вода и земљишта.

Стање животне средине одређено је различитим факторима, од којих су најзначајнији постојање урбаних и енергетско - индустријских подручја са великом концентрацијом становника, индустрије и саобраћаја, која врше притисак на животну средину и простор и имају за последицу угрожен квалитет животне средине са једне стране и рурална и заштићена подручја са трендом депопулације, у којима је животна средина у већој или мањој мери очувана, са друге стране.

Квалитет **ваздуха** условљен је емисијама SO₂, NO_x, CO, чађи, прашкастих материја и других загађујућих материја које потичу из различитих објеката и процеса. Као главни извори загађивања ваздуха наводе се: продукти сагоревања горива у домаћинствима, индивидуалним котларницама и индустрији (застарела технологија, недостатак постројења за пречишћавање димних гасова, лош квалитет горива за грејање), саобраћај (лош квалитет моторног горива (оловни бензин), употреба старих возила која се лоше одржавају, неадекватни технички стандарди за возила), грађевинарство, неадекватно складиштење и одлагање нуспродуката, депоније отпада и др.

Квалитет површинских **вода** претежно је условљен радом индустријских постројења, пољопривредном производњом, као и појавом дуготрајних сушних периода. Главне изворе загађења површинских вода представљају нетретиране индустријске и комуналне отпадне воде, дренажне воде из пољопривреде, оцедне и процесне воде из депонија, као и загађења везана за пловидбу рекама и поплаве.

Ерозија представља један од основних узрока деградације **земљишта**, односно погоршања његовог квалитета. Извори загађења земљишта су последица људских активности и у њих спадају: отпадне воде (индустријске, пољопривредне и воде из домаћинства), загађивачи пореклом из атмосфере, који земљиште контаминирају спирањем падавинама или седиментацијом и чврст отпад различитог порекла. Земљиште је у мањој или већој мери деградирано. Угрожено је пољопривредно, водно, шумско и грађевинско земљиште.

Комунална **бука** потиче највећим делом од саобраћаја, док су индустрија, мала привреда, грађевинарство и друге активности од мањег значаја.

Притисак на **заштићена природна добра и биодиверзитет** се највише одражава на стање шумских и осетљивих екосистема. Основни проблеми у области заштите шума су недовољна шумовитост, бесправна сеча, неадекватан мониторинг, шумски пожари итд.

Степен коришћења **обновљивих извора енергије** је веома низак, изузев искоришћавања богатстава у минералним и термоминералним водама, захваљујући слојеној геолошкој грађи терена и повољним хидрогеолошким односима.

1.2.3. Регионални просторни план Јужног Поморавља ("Сл. Гл. РС", 83/2010)

Регионалним просторним планом Јужног Поморавља дефинисана је концепција регионалног привредног развоја која одражава потребу већег степена функционалне интегрисаности подручја путем смањења субрегионалних разлика.

Основна упоришта даљег развоја општине Босилеград су: интензивирање воћарства, виноградарства и сточарства, с обзиром на велику површину под квалитетним пашњацима; заштита и одржавање постојећих природних ресурса (шумски потенцијали, ловна подручја, водни потенцијали, лековито биље и др.); подстицање МСП; транспорт; туризам, пре свега транзитни због пограничног положаја, и сеоски, ловно-риболовни и екотуризам који се базирају на здравој животној средини и заштити природних добара; лоцирање мањих индустријских капацитета у општинском центру; експлоатација и прерада металичних минералних сировина (руде олова и цинка на локалитету Благодат); услуге; и др.

На подручју општине нема рејона интензивне пољопривреде јер су сви атари лоцирани у висинском појасу изнад 600 мнв и имају слаб производно-економски потенцијал. Налаже се делимично пошумљавање ораница и дела деградираних ливада и пашњака, али и задржавање

одређених површина за ратарско-повртарску производњу изнад 800 мнв ради опстанка планинских села (гајење кромпира, јарих жита и крмног биља). У полиморфном рејону 600-800 мнв се налаже оснивање комерцијалних воћњака и винограда. Због доминације рејона пашњачког сточарства изнад 800 мнв, еколошки безбедног коришћења пашњака, узгоја и производње сточне хране, налаже се обнова и развој рентабилног планинског сточарства.

Шумовитост треба у планском периоду повећати са 33,9% на 38,8%, и то: претварањем ораница ниског производно-економског потенцијала (земљиште VII и VIII класе, посебно на теренима са већим нагибом), пошумљавањем деградираних брдских пашњака, повећањем површина под воћем и чувањем постојећих природних богатстава и биодиверзитета. Антиерозивна заштита примењује се на површинама које угрожава средња, екцесивна и јака ерозија, посебно у сливовима водоакумулација Барје и Лисина, сливу Божичке реке, као и у уређењу површине скијалишта на Бесној Кобили. Развој ловства у ловишту Божичка река спроводиће се: очувањем разноврсности ловне фауне; гајењем, насељавањем и заштитом дивљачи; усклађивањем ловне и осталих делатности; организацијом стручне службе за праћење дивљачи; изградом и одржавањем ловно-узгојних и ловно-техничких објеката; санитарним одстрелом дивљачи и организованим ловом; и организовањем ловног туризма.

Водни ресурси ће се одрживо користити уз примену одговарајућих мера заштите квалитета вода и заштите од вода. Коришћење и заштита геолошких ресурса (лежишта олова и цинка у руднику Грот и лежиште фосфата Лисина) обухватају интензивнију експлоатацију минералних сировина, ревитализацију технолошких процеса, санирање површина око постојећих рударских објеката и развој пројеката који минимално угрожавају животну средину, уз успостављање режима санитарне заштите регионалних изворишта вода.

Приоритети привредног развоја обухватају: унапређење пољоприведне производње и њено прилагођавање тржишним условима; туризам уз развој комплементарних делатности; саобраћајне услуге и складишно-логистичке активности; МСП као генератор развоја, конкуретности и запошљавања, уз одговарајућу подршку микробизнису и породичним фирмама; развој рударства; шумарство, ловство и прераду дрвета.

Чиниоци стања животне средине указују на задовољавајући квалитет. Индустријски загађивачи ваздуха су прехранбена, грађевинска, дрвна и индустрија намештаја, али нема прекорачења граничне вредности имисија јер је индустрија слабо развијена. Водотоци, изворишта и језера у планинским пределима убрајају се у незагађене водене средине. Стање земљишта у погледу загађења је задовољавајуће, али је угрожено ерозивним и бујичним процесима у сливовима. Основни плански циљ јесте унапређење квалитета животне средине, уз примену начела превенције, предострожности и одрживог развоја.

1.2.4.Просторни план општине Босилеград– нацрт

Градско насеље Босилеград је административно, културно и привредно средиште општине. Релативно велико гравитационо подручје града Босилеграда произилази из његове доступности, односно погодног саобраћајног положаја на месту сутицања регионалних путева II-181 и ОП 3. Позиција града на двема саобраћајницама олакшава приступачност околних сеоских насеља гравитирајућем центру. Да би се омогућило даље јачање општинског центра, неопходно је најпре унапређење постојеће инфраструктуре, а потом и даљи развој планиране друштвене, привредне, саобраћајне и комуналне инфраструктуре на принципима одрживог развоја.

Повећање степена централитета општинског центра одвија се кроз развој привредних, централних и спортско-рекреативних функција. Развој општинског центра засниваће се на развоју производних делатности и делатностима терцијарног сектора (мањи индустријски погони, прерада пољопривредних производа, производно занатство, угоститељство, садржаји централних функција). За даље унапређење општинског центра и јачање регионалних веза, нужен предуслов је активирање попречних веза у односу на Коридор X (Врање-Босилеград-Бугарска), чиме би Босилеград могао да постане и значајан транзитно-услужни центар. Основни циљ је културна промоција и унапређење првенствено градског насеља Босилеград. Планира се модернизација Центра за културу у Босилеграду, уз употпуњавање културне понуде и промоцију програма културе.

У области јавне управе, објекат Скупштине општине Босилеград задовољава потребе. Унапређење у овој области подразумева побољшање нивоа квалитета услуга које се пружају грађанима кроз развој услужних центара и информационе мреже, као и активнију сарадњу локалне самоуправе и јавних установа уз учешће медија и НВО. Развој спортско-рекреативних садржаја планира се кроз изградњу нових и унапређење постојећих објеката и отворених спортско-рекреативних садржаја, првенствено на руралном подручју. Стратешко опредељење представља промовисање здравог живота и развој мреже услуга у циљу омасовљења рекреативног бављења спортом, у оквиру клубова и школских комплекса. Планске интервенције у градском насељу Босилеград обухватају завршетак изградње нове спортске дворане, уређење и опремање дејих игралишта и јавних спортско-рекреативних простора, изградња рекреативног базена у оквиру спортског центра, балон сале у оквиру спортског центра, бициклических стаза и стаза за шетњу.

Даљи индустријски развој планира се у складу са потенцијалима и ограничењима планског подручја. Поштовањем начела одрживог развоја, предлог мера прати стратегију подршке и јачања постојећих капацитета и формирање нових пословно-производних погона. Планира се; реструктурирање постојећих индустријских комплекса и потенцирање нових производних програма, кроз употребу постојећих капацитета, њихову модернизацију и изградњу нових савременијих погона; просторно дефинисање постојеће индустријске области која има потенцијале за формирање засебно диференциране зоне, као и њено адекватно проширење; формирање и инфраструктурно опремање локација за мање погоне прехрамбене индустрије; отварање мини прерађивачких погона за воће воће и поврће; реновирање и отварање постојеће сушаре воћа; отварање мини производних погона. Подстицање развоја производног занатства, пре свега у Босилеграду и центрима заједнице насеља. Повезати постојећи туристички потенцијал општине Босилеград са подручјима Власине и Бесне Кобиле.

Развој инфраструктуре планира се кроз: повећање саобраћајне доступности; подизање квалитета саобраћаја, појачано одржавање деонице државног пута II-181 Власинско језеро-Граница Бугарске (Рибарце), доница Власинско језеро-Босилеград; дисокација трасе државног пута II-181 на делу насеља Босилеград; изградња постројења за пречишћавање отпадних вода насељених места Босилеград, Рајчиловаца и Радичевца; проширење канализационе мреже на целом подручју плана. Планира се неопходно проширење постојеће зелене пијаце у Босилеграду. Имајући у виду да су штете од поплава у највећем броју случајева веће у насељеним местима него код ванградских подручја код заштите од поплава треба дати приоритет регулацији Драговиштице и Добродолског потока кроз Босилеград.

Социјална заштита може функционисати у оквиру јавног и приватног власништва. Објекат социјалне заштите одраслих – Центар за социјални рад, налази се у Босилеграду, за који је прописана израда Плана генералне регулације. За подручје насеља Босилеград, Рајчиловци и Радичевци, Просторним планом се предвиђа израда Плана генералне регулације Босилеград

1.2.5. Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године

Приоритети ове стратегије из 2005. године значајни за Стратешку процену од краткорочног значаја су коришћење нових енергетски ефикаснијих и еколошки прихватљивих технологија и уређаја, а од дугорочног значаја технолошка модернизација енергетских објеката и система, повећање енергетске ефикасности у производњи, дистрибуцији и коришћењу енергије и коришћење нових обновљивих извора енергије.

1.2.6. Водопривредна основа Србије

Основни циљ одопривредне основе је: Одржавање и развој водног режима којим се обезбеђују најповољнија и најцелисходнија техничка, финансијска и еколошка решења за јединствено управљање водама, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и коришћење вода. Водопривредна основа Србије има задатак да обезбеди остваривање основног стратешког циља, водећи рачуна о интересима појединих водопривредних области и грана и у великој мери супростављеним захтевима осталих корисника простора.

Имајући у виду природне карактеристике подручја Србије, просторни и временски размештај ресурса вода и њихових корисника, као и међусобну интеракцију коришћења вода, заштите вода и заштите од вода, водама на читавој територији Србије мора се газдовати интегрално, јединствено, комплексно и рационално, са гледишта свих наведених аспеката, а у склопу интегралног уређења, коришћења и заштите свих ресурса и потенцијала на простору Србије.

Посебни циљеви значајни за заштиту животне средине су:

- рационално коришћење вода;
- рационално управљање водама;
- осигурање заштите и унапређење квалитета вода до коришћења за предвиђене намене;
- заштита и унапређење животне средине и квалитета живота;
- заштита од поплава, ерозија и бујица;
- заштита и ревитализација угрожених екосистема;
- антиерозионо газдовање шумама;
- очување и унапређење природних и створених ресурса и вредности.

1.2.7. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године ("Службени гласник РС", бр. 29/2010)

Стратегија управљања отпадом представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије. Стратегија мора бити подржана већим бројем имплементационих планова за управљање посебним токовима отпада (биоразградиви, амбалажни и други). Утврђивање економских инструмената и финансијских механизма је неопходно како би се осигурао систем за домаћа и инострана улагања у дугорочно одрживе активности. Такође, стратегија разматра потребе за институционалним јачањем, развојем законодавства, спровођењем прописа на свим нивоима, едукацијом и развијањем јавне свести.

Стратегија управљања отпадом:

- одређује основну оријентацију управљања отпадом за наредни период, у сагласности са политиком ЕУ у овој области и стратешким опредељењима Републике Србије;
- усмерава активности хармонизације законодавства у процесу приближавања законодавству ЕУ;
- идентификује одговорности за отпад и значај и улогу власничког усмеравања капитала;
- поставља циљеве управљања отпадом за краткорочни и дугорочни период;
- утврђује мере и активности за достизање постављених циљева.

Потребно је створити осећај одговорности за поступање са отпадом на свим нивоима, осигурати препознавање проблема, обезбедити тачне и потпуне информације, промовисати принципе, подстицајне мере и партнерство јавног и приватног сектора у управљању отпадом. Иницијативе имају за циљ да подстакну становништво на одговорнији однос према отпаду и на поступање са отпадом на одржив начин, као што је смањење отпада на извору, поновна употреба отпада, рециклажа, енергетско искоришћење отпада и одлагање отпада на безбедан начин.

Иако Република Србија још увек нема обавезу имплементације циљева из ЕУ директива везаних за свеобухватни третман отпада, постепено укључивање ових захтева и успостављање интегралног система управљања отпадом један је од приоритета Владе Србије и свих релевантних стратешких докумената.

1.2.8. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије 2006.-2012. године

Национална стратегија посвећује пуну пажњу равномерном регионалном развоју Републике Србије. Поред равномерног регионалног развоја значајни циљеви ове стратегије су одрживи развој, рационално коришћење енергије и коришћење обновљивих извора енергије.

Циљеви заштите животне средине у овој стратегији су:

- Унапређење система контроле квалитета животне средине;

- Подстицање одрживог коришћења природних ресурса, смањење потрошње енергије и сировина и стимулисање рециклаже отпада;
- Смањење загађења ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта узроковано емисијом (CO₂, CO, NO_x, честице, специфичне загађујуће материје, гасови са ефектом стаклене баште);
- Смањење загађења земљишта, површинских и подземних вода опасним материјама и отпадом.

1.2.9. Национални програм заштите животне средине Републике Србије

Устав Републике Србије предвиђа право на здраву животну средину као једно од основних права и слобода сваког грађана, чланом 72. Уставом је утврђено да је Република Србија надлежна за заштиту животне средине и заштиту и унапређење флоре и фауне. Закон о заштити животне средине (Службени гласник РС, број 135/04) прописује да се Национални програм заштите животне средине израђује у периоду од десет година.

Општи циљеви програма заштите животне средине су интеграција политике заштите животне средине са економском и политиком других сектора и унапређење система контроле квалитета животне средине.

Посебни циљеви су:

У области квалитета ваздуха и климатских промена:

- Израда катастра загађивача и биланса емисија, унапређење програма мониторинга и процене квалитета амбијенталног ваздуха, успостављање аутоматског мониторинга на значајним емитерима.
- Побољшање квалитета ваздуха у складу са стандардима, смањењем емисија из сектора енергетике, индустрије, транспорта и др.;
- Дефинисање зона и насеља, припрема и спровођење акционих планова за побољшање квалитета ваздуха у подручјима где је ниво загађујућих материја већи од прописаних граничних вредности.

У области квалитета вода:

- Успостављање зона заштите и одрживог коришћења налазишта подземних вода;
- Побољшање квалитета воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода;
- Обезбеђење ревитализације и функционисања постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља;
- Обезбеђење пречишћавања комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом и које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама;
- Повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника до 2015. године;
- Обезбеђење квалитета воде за пиће у насељима и проширење централизованог водоводног система на изабрана сеоска подручја са незадовољавајућим квалитетом воде;
- Рационализовање потрошње воде код индивидуалних потрошача.

У области заштите земљишта:

- смањење земљишта угроженог ерозијом за 20% извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије;

У области заштите природе, биодиверзитета и шума:

- Израда пописа биодиверзитета, посебно пописа угрожених екосистема и станишта ретких и ендемичних врста;
- Успостављање мониторинга компоненти биодиверзитета;
- Очување, унапређење и проширење постојећих шума (повећање површина под шумама и унапређење структуре шума).

У области управљања отпадом:

- Повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада на 80%
- Увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије;
- Успостављање регионалне санитарне депоније у сваком региону;
- Обезбеђење капацитета за спаљивање (инсинерацију) органског, индустријског и медицинског отпада;
- Санирање постојећих сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину;
- Повећање стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Постизање стопе од 25% за поновну употребу/поновно искоришћење/рециклажу електричног и електронског отпада;
- Увођење компостирања зеленог отпада.

У области *заштите од буке*:

- успостављање циљаног мониторинга буке на најфреквентнијим саобраћајницама и смањење емисије буке у најугроженијим локацијама;

У области *заштите од удеса*:

- успостављање и развој система за управљање ризиком и одговором на хемијски удес у индустрији и транспорту;

У сектору *индустрије*:

- Смањење емисије SO₂, NO_x, суспендованих честица и других загађујућих материја за постојећа индустријска постројења која не задовољавају ЕУ стандарде;
- Обезбеђење пречишћавања индустријских отпадних вода ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје;
- Увођење чистије производње и система управљања заштитом животне средине (ЕМС) у индустријска постројења;
- Имплементација интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине;
- Ремедијација контаминираног земљишта у индустријским комплексима;
- Повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањење стварања отпада.

У сектору *енергетике*:

- Повећање ефикасности енергетског сектора и смањење стварања отпада;
- Повећање обима коришћења обновљивих извора енергије и гаса;
- Повећање енергетске ефикасности и смањење губитака топлоте у дистрибутивној мрежи;

У сектору *пољопривреде и шумарства*:

- Развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе;
- Увођење система контролисане производње и употребе ђубрива и пестицида на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину;
- Унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду;
- Развој органске пољопривреде;
- Унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама.

1.2.10. Стратегија пољопривреде Србије

Циљеви који су од значаја за План генералне регулације и стратешку процену су:

- Обезбеђење потрошача храном која задовољава потребе у погледу квалитета и безбедности;

- Осигурање подршке животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде а нису у стању да својим развојем прате економске реформе;
- Осигурање подршке одрживом развоју села;
- Заштита животне средине од утицаја пољопривредне производње.
- Од значаја је подстицање пољопривредника на очувању природних добара односно одређених типова животне средине (еколошки пољопривредни програми), развој и подстицање органске пољопривреде, као и доношење локалних акционих планова руралног развоја.

1.2.11. Стратегија развоја шумарства Републике Србије

Као основни циљ стратегије развоја шумарства Републике Србије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране. Ово се постиже спречавањем смањења површине под шумама, одрживим газдовањем шумским ресурсима уз рационално коришћење, повећање, унапређење и заштиту и одржавање еколошке равнотеже, укључивањем циљева и мера развоја шумарства у програме руралног развоја. Шуме и функције шума су од далекосежног значаја за унапређење животне средине и заштиту природе. Ово се пре свега огледа у унапређењу одрживог газдовања шумама у заштићеним природним добрима, одрживом коришћењу и валоризацији биодиверзитета шума и система заштите, коришћења и управљања свим функцијама шума у оквиру одрживог развоја, а нарочито у погледу заштитних и регулаторних функција у односу на елементе животне средине ваздух, воду, земљиште, пределе, буку, ублажавање климатских промена итд. Одрживо газдовање шумама се односи и на одрживо газдовање фауном, односно стварање оптималних услова за заштиту и унапређивање стања аутохтоне дивљачи и реинтродукцију исте.

1.2.12. Стратегија локалног одрживог развоја

Национална стратегија одрживог развоја дефинише одрживи развој као циљно оријентисан, дугорочан, непрекидан, свеобухватан и синергетски процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, еколошки и институционални) на свим нивоима. Одрживи развој подразумева израду модела који на квалитетан начин задовољавају друштвено-економске потребе и интересе грађана, а истовремено уклањају или знатно смањују утицаје који прете или штете животnoj средини и природним ресурсима.

Стратегија дефинише циљеве, мере и активности којима ће се створити услови за одрживи развој на локалном нивоу. Циљеви од значаја за План генералне регулације и стратешку процену су:

- Унапређивање заштите животне средине на локалном нивоу;
- Рационално управљање ресурсима;
- Рационална потрошња необновљивих и подстицање коришћења обновљивих ресурса;
- Увођење система мониторинга животне средине за подручја општина.

1.2.13. Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007.-2012.

Стратегија регионалног развоја Републике Србије представља стратешки развојни документ из области регионалног развоја који на конзистентан и целовит начин дефинише основне развојне приоритете регионалног развоја земље и начине њиховог остваривања у наредним годинама.

У области заштите животне средине као основни циљеви издвајају се:

- на локалном нивоу јачање институционалних капацитета и финансирање заштите животне средине;
- обезбеђење квалитетне воде за пиће и заштита од поплава;
- решавање проблема управљања отпадом, као и пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода;
- смањење загађивања на ризичним локацијама;
- подстицање одрживог коришћења природних ресурса;
- смањење потрошње енергије и сировина и рециклажа отпада.

1.3. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се доноси План

Ово поглавље даје преглед стања и карактеристика природне и животне средине. Због недостатка базе систематизованих података о стању и квалитету природне и животне средине овог подручја (мониторинг животне средине-праћење квалитета ваздуха, вода, земљишта, стања буке...) оцена стања је дата на основу анализе и евидентирања на терену, података појединачних мерења и података из постојеће просторно планске и студијске документације.

Погранична општина Босилеград налази се у крајњем југоисточном делу Републике Србије, у Пчињском округу, уз бугарско-македонску границу. На северу се граничи са општином Сурдулица, на западу са општином Врање, на југозападу са општином Трговиште, на југу са Републиком Македонијом (у дужини од 9 км) и на истоку и југоистоку са Републиком Бугарском (у дужини од 54 км).

Општину Босилеград карактерише изразита пластичност рељефа са надморском висином од 600 м до 1922 м. Подручје Општине Босилеград протеже се од врха Мали Стрешер планине Варденик на северу до границе са Републиком Македонијом на југу, и од Бесне Кобиле на западу до Милевске планине на бугарској граници према истоку. Укупна површина општине Босилеград износи 571 км². Од Београда је удаљена 400 км, од Ниша 170 км, а од Софије 132 км. Налази се на северној географској ширини 42°19' до 42°37' и источној географској дужини 22°12'30'' до 22°33'30''. Босилеградска котлина простира се у југоисточном делу општине у дужини од око 4 км и највећој ширини око 1,1 км, на надморској висини од 725 м у Босилеграду до 700 м у Радичевцима.

Укупан број становника по попису 2011. у захвату Плана генералне регулације је 4514. На основу студијско - аналитичке основе Просторног плана Републике Србије из 2010. и индикатора за природне вредности према карти: „Притисци на животну средину од урбанизације, саобраћаја и интензивне пољопривредне производње“ и карти: „Притисци на животну средину на нивоу NUTS 3“ ово подручје је осетљиво и са ниским притиском на животну средину од урбанизације, саобраћаја и интензивне пољопривредне производње.

Према просторној диференцијацији Републике Србије према категоријама загађености, деградације и притиска, велики део подручја спада у Подручја претежно квалитетне животне средине.

1.3.1. Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

Присуство загађујућих материјала у ваздуху директно утиче на здравље људи и екосистеме. Зато је потребно да се обрати пажња на потенцијалне загађиваче

Треба истаћи да доношењем Правилника о методологији за израду Националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података („Службени гласник РС“, бр. 91/10), као и Уредбе о граничним вредностима емисије („Службени гласник РС“, бр. 71/10) прикупљају се и обрађују подаци о емисијама загађујућих материја у ваздух у Републици Србији. Агенција за заштиту животне средине, у складу са законским одредбама, води Национални регистар извора загађивања, као и Регистар извора загађивања ваздуха у складу са Уредбом.

На основу Извештаја о стању животне средине у Републици Србији у 2011. Години може се закључити да је ваздух задовољавајућег квалитета. Најближа мерна станица налази се у Врању где је квалитет ваздуха I категорије, односно чист или незнатно загађен ваздух, где нису прекорачене граничне вредности нивоа ни за једну загађујућу материју.

Главни извори загађења ваздуха су:

- саобраћај (мобилни извори загађења) на регионалним и локалним путевима – оловом и угљен моноксидом; Узроци су лош квалитет моторног горива (оловни бензин), употреба застарелих возила која се лоше одржавају и возила без катализатора као и неадекватни технички стандарди за возила. Теретна возила су значајни извори азотних оксида, путничка

возила углавном емитују угљенмоноксид, азотне оксиде, прашкасте материје и неметанска испарљива органска једињења (NMVOC).

-неадекватно складиштење и одлагање нуспродуката сагоревања код рада котларница централног грејања код јавних објеката и код индивидуалних ложишта.

- индивидуална ложишта која представљају расуте изворе загађења ваздуха. Сагоревање горива у домаћинствима, као што су угаљ и дрво, јесте важан извор емисије примарних прашкастих материја (PM).

- предузећа која су још увек у функцији. Активна предузећа су у гранама дрвне, текстилне и прехранбене индустрије. Носиоци дрвне индустрије су предузећа ДОО "Инак" и ДОО "Бела бреза" која се баве примарном прерадом дрвета; и предузеће "Храст" које се бави производњом намештаја као финалног производа. На планском подручју је и стугара у Радичевцима. Носиоци текстилне индустрије су предузећа ПС „Кобос“ -производња конфекције и одевних предмета, СТПР „Анитекс“ -производња чарапа и СТПР „Нагард“ - производња доњег веша. Носиоци прехранбене индустрије су предузеће ДОО „Ибер“ -које је паковање и складиштење воћа и пољопривредних производа. Такође је последица застарелих технологија, недостатка постројења за пречишћавање димних гасова и ниске енергетске ефикасности постројења у индустријском сектору, као и лошег квалитета горива за грејање.

1.3.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

Систем водоснабдевања Босилеграда, Рајчиловца и Радичевца, захвата воду природног извора у селу "Извор" и бунара „Блат“. Према добијеним подацима издашност извора "Извор" је $Q = 20 - 30$ l/sec, док се за водоснабдевање користи 17 l/s. Док са бунара „Блат“ црпе 11 l/s. Регулациона запремина резервоара израђена је са две коморе од по 200 m^3 ($V = 2 \times 200 \text{ m}^3$) на коти 830 mm. На релацији "Извор", резервоари и подручје снабдевања водом вода стиже гравитационо. Дистибутивни водови са изворишта до резервоара је пречника $\Phi 200$ mm. У току је изградња доводног цевовода са изворишта „Роџа“ који ће се преко резервоара запремине 250 m^3 прикључити у систем водоснабдевања Босилеграда. Полиетиленски доводни цевовод до резервоара је пречника $\Phi 160$ mm у дужини 10,7 km. Издашност новог изворишта је 7-13 l/s. Разводна мрежа је у границама профила $\Phi 80-200$ mm за притисак од 10 bara који врше основну дистрибуцију воде до потрошача. Основни механизам кретања воде је следећи: из извора главним водом у резервоар а преко резервоара у дистрибутивну мрежу.

Вода је генерално доброг квалитета. Загађивање површинских и подземних вода последица је низа фактора, и то услед: упуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода у реципијенте без претходног третмана пречишћавања, неизграђености канализационе инфраструктуре на целом градском подручју, односно еколошки-санитарно непрописно изграђених септичких јама, депонија и сметлишта отпада у близини речних токова, одлагања амбалажног и другог кабастог отпада у непосредној близини речних корита, неконтролисане примене агрохемиката на пољопривредним површинама, спирања заправљаних коловозних површина атмосферским падавинама и др.

Драговиштица, као реципијент комуналних и индустријских отпадних вода насеља Босилеград, је најугроженији водоток. Драговиштица је у највећем броју посматраних година била у II-ој прописаној класи од Босилеграда до бугарске границе. Поремећаји квалитета су евидентирани 1985. године и 1989.. Према програму систематског испитивања квалитета вода општи параметри квалитета вода испитују се за реку Драговиштицу на х.с. Рибарце 12 пута годишње. Према уредби о категоризацији водотока и Уредби о класификацији вода река Драговиштица од извора до Босилеграда сврстана је у I категорију, а од Босилеграда до бугарске границе у II категорију.

Мерна станица Рибарце (Драговиштица) има последње податке, који се могу прочитати преко Агенције за заштиту животне средине, за јануар 2010. када је индикатор воде био Одличан, тј индекс је између 90 и 100. Када је индикатор квалитета површинских вода описан

као Одличан то значи да су то воде које се у природном стању уз филтрацију и дезинфекцију, могу употребљавати за снабдевање насеља водом.

Проблем за тачно и аргументовано оцењивање тренутног квалитета већину осталих вода је недовољан број мерних станица за анализе хемијског загађивања вода. Веома је мали број и бактериолошких анализа па се не могу дати ни прецизне оцене. Не располаже се ни сталним подацима о квалитету подземних вода.

Према подацима по окрузима, проценат пречишћавања отпадних вода је испод 10% у Јабланичком и Пчињском округу, док је проценат домаћинстава прикључених на канализациону мрежу око 40%.

Квалитет подземних вода се испитује на територији Републике Србије спровођењем по Програму систематског испитивања Републичког хидрометеоролошког завода Србије. Узорковање се обавља једанпут годишње у пијезометрима у приобаљу великих река. Мрежа плитких пијезометара се налази у пољопривредном реону и зони утицаја водотокова тако да је подземна вода прве издани подложна загађењу са спираних површина, бочних дотока из водотока, али и утицају из септичких јама и излива из сеоских дворишта. Имајући у виду да ће подземне воде бити основни извор снабдевања становништва водом и у наредном периоду, као и чињеницу да је њихов квалитет знатно угрожен (пре свега под утицајем загађених површинских вода, урбано-индустријских агломерација и агротехничких поступака у пољопривредним рејонима), неопходно је овом ресурсу посветити посебну пажњу у смислу заштите и повећања обима програма праћења квалитета воде.

Индикатор квалитета изворишта подземних вода Пчињског округа у погледу микробиолошке неисправности (према Вељковић Н., Јовичић М., 2008) је на трећем нивоу што значи да је умерен тј. има мањи утицај на већи број становника.

Индикатор квалитета изворишта подземних вода Србије у погледу физичко-хемијске неисправности (према Вељковић Н., Јовичић М., 2008) је на трећем нивоу што значи да је лош тј. има мањи утицај на већи број становника.

1.3.3. Анализа и оцена стања квалитета земљишта

Земљиште представља један од кључних елемената животне средине и важан ресурс, који је посебно угрожен природним еродибилним процесима као и деловањем људских активности. Пољопривредно земљиште је угрожено ширењем насеља, радом великих рударско-енергетских-индустријских басена, изградњом индустријских, привредних, радних и других зона, и порастом тзв. „гринфилд“ инвестиција, чиме је настављен негативни тренд губитка пољопривредног земљишта. Ерозија, заслањивање, губитак хранљивих елемената, хемијско загађење од биоиндустријских извора, механичко збијање (обрада тешким машинама), забаривање, поплаве, губитак плодности, неадекватно депоновање отпада и др. су само неки од актуелних проблема.

Земљиште које је деградирано загађивањем и деструктивним процесима није испитивано као ни засићеност земљишта тешким металима и пестицидима. Земљиште се деградира и ерозијом, заузимањем депонијама и одлагањем минералних и органских супстрата. Претерана употреба и неконтролисана и неадекватну примену вештачких ђубрива и пестицида, као и одсуство контроле квалитета воде која се користи за наводњавање у пољопривреди и разна хемијска дејства уопште, загађују земљиште, површинске и подземне воде. Резултати дати у општинским упитницима показују да је стање квалитета земљишта углавном задовољавајуће јер нема тешких метала и пестицида у земљишту.

На делу долине реке Драговиштице од Босилеграда низводно земљиште је деградирано површинском експлоатацијом шљунка, те је потребна његова рекултивација.

Губљење земљишта из основне намене(превођење пољопривредног у стамбено, индустријско и за инфраструктуру) је око 2% годишње. Процент није велики али је већи проблем неконтролисана конверзија и бесправна градња које се по правилу реализују на пољопривредном земљишту. Сва насеља сем па и Босилеград не пречишћавају отпадне воде

пре испушања у реципијент. Отпадне воде из домаћинства и индустрије се прикупљају преко септичких јама или се испуштају неконтролисано што је је технички неадекватно и загађују земљиште.

Главни извори загађења околног земљишта на територији Босилеграда су антропогеног карактера и то: неуређена „дивља“ сметлишта; хумана гробља која су делимично опремљена или потпуно неопремљена потребном инфраструктуром; непостојање уређеног сточног гробља; неконтролисана употреба агрохемијских средстава у пољопривреди (земљиште може бити оптерећено повећаном количином нитрата); саобраћај је један од фактора који утиче на повећану количину таложних материја које настају као последица сагоревања у моторним возилима, а такође се поред саобраћајница у зимским месецима када се коловоз посипа сољу, може јавити повећан саљинитет земљишта.

Планско подручје је окружено пољопривредним површинама које су већином у власништву индивидуалних пољопривредних произвођача. Познато је да се неадекватном применом ђубрива и пестицида и нерегулисањем отпадних вода са сточних фарми може значајно погоршати стање здравља земљишта, а уколико се то земљиште користи у пољопривредној производњи преко ланца исхране то може имати значајан негативни утицај на здравље човека. Због тога је неопходна стална едукација и контрола употребе поменутих ђубрива, како би се дугорочно постигао позитиван ефекат у том смеру.

1.3.4. Заштићене природне и културне вредности

Заштићена природна добра

На простору за који се ради План генералне регулације и Стратешка процена утицаја Плана на животну средину нема заштићених природних добара, на основу увида у Централни регистар заштићених природних добара Србије и документацију Завода за заштиту природе Србије.

Заштићена непокретна културна добра

На територији обухваћеној планом нема категорисаних непокретних културних добара. На подручју обухваћеном планом налази се више регистрованих заштићених непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту. Поред евидентираних, на подручју постоји и већи број објеката са споменичким обележјима, који одражавају дух градитељства и идентитет овог краја. До сада није било систематског истраживања културног наслеђа на овом подручју, па се и подаци о евидентираним културним добрима морају узети само као полазиште, а не као коначни.

Табела 1: Табела културних добара која уживају претходну заштиту

Назив и врста Заштићеног културног добра	Статус заштите	Место	Извор
Црква Рождества Пресветле Богородице	статус претходне заштите - црква	<i>Босилеград</i>	Завод за заштиту споменика културе Ниш (чл. 7, чл. 19, чл. 36 став 1 до 4 и чл. 54 "Закона о културним добрима" (Сл. гласник РС бр. 71/94))
Црква Вазнесења Господњег	статус претходне заштите - црква	Рајчиловце	Завод за заштиту споменика културе Ниш (чл. 7, чл. 19, чл. 36 став 1 до 4 и чл. 54 "Закона о културним добрима" (Сл. гласник РС бр. 71/94))
Локалитет Манастириште са траговима некадашњег манастирског комплекса	статус предходне заштите	<i>Босилеград, недалеко од Градишта</i>	Просторни план општине Босилеград из 1991.
Стара напуштена кућа Васила и Димитра Литова	статус претходне заштите – објекат народног	<i>Рајчиловци</i>	Просторни план општине Босилеград из 1991.

Comment [x1]: Кад смо почели са Стратешком, ја сам имала само ову табелу културних добара. Можда треба да се убаци она проширена табела са сликама, коју имате у Нацрту плана?

	градитељства		
остаци мањег насеља из античког периода	статус претходне заштите - археолошко налазиште	<i>Босилеград, на локалитету Градиште између Божичке и Љубатовачке реке</i>	Просторни план општине Босилеград из 1991.
Спомен плоча на згради Дома ЈНА	статус претходне заштите - Споменици и спомен обележја НОР-а радничког покрета и ранијих ратова за ослобађање	<i>Босилеград</i>	Просторни план општине Босилеград из 1991.

У току израде плана потребно је применити Услове и мере заштите непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту дефинисане Актом о условима чувања, одржавања и коришћења и утврђеним мерама заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту, издатог од Завода за заштиту споменика културе Ниш, а који је од значаја за План генералне регулације Босилеграда,

1.3.5. Отпад

Под отпадом се подразумева сваки материјал или предмет који настаје у току обављања производне, услужне или друге делатности, предмети искључени из употребе, као и отпадне материје које настају у потрошњи и које са аспекта произвођача, односно потрошача нису за даље коришћење и морају се одбацити.

Као и у целој Србији и на подручју Босилеграда значајан проблем представља неодрживо управљање отпадом који углавном завршава на неуређеним одлагалиштима и штетно утиче на здравље људи, простор и животну средину. Постојећа инфраструктура за третман и одлагање комуналног отпада је неодговарајућа и недовољна.

Проблем представља неадекватно одлагање комуналних отпадака и стварање дивљих депонија. Често се отпад одлаже на неуређену депонију, а у многим насељима не постоји организовано сакупљање отпада.

Постојећа депонија комуналног отпада у близини општинског центра „Кремиково“ је лоцирана 3,0км, југоисточно од Босилеграда према селу Белуг. Заузима површину од 1 хектара привременог је карактера и не испуњава основне критеријуме према законској регулативи за локацију оваквих врста објеката, што ће захтевати њену хитну санацију и рекултивацију. Депонија је без чуварске службе, капије, кућице, неограђена и са лошим прилазним путем, не испуњава санитарне услове и препоручује се њено затварање.

Покривеност изношења смећа у заједницама Босилеграда и Рајчиловци је око 85% и обухвата 4.500 становника, 60 радњи, 26 установа и преко 10 индустријских, односно привредних субјеката. У осталим заједницама на подручју општине није организовано уклањање отпада. Отпад односно смеће се може уочити поред река и потока, путева и на другим местима која представљају дивље депоније. Чак и у местима где је насељеност веома слаба присутне су дивље депоније. Поред комуналног и индустријског отпада општина има проблем и са грађевинским отпадом.

1.3.6. Здравље становништва

Загађење ваздуха је једна од најзначајнијих последица загађења животне средине и представља проблем како у развијеним тако и неразвијеним земаљама, мада се у зависности од економског развоја земље значајно разликују главни извори аерозагађења, као и доминирајући полутанти. Високе концентрације потенцијално штетних гасова и честица које се емитују у ваздух у целом свету, доводе не само до оштећења здравља, већ и до погоршања квалитета

животне средине уопште, што оштећује ресурсе неопходне за дуготрајан одрживи развој планете.

Табела 2: Досадашња сазнања о деловању аерозагађења

ЗДРАВСТВЕНИ ЕФЕКТИ	ПОЛУТАНТИ
Респираторна обољења	Дувански дим, сумпор диоксид, азотни оксиди, тропосферски озон, респирабилне честице, споре гљива, полен, гриње, длака, епител и екскрети домаћих животиња итд.
Кардиоваскулама обољења	Дувански дим, угљен моноксид, респирабилне честице, олово итд.
Карцином	Дувански дим, азбест, пестициди, издувни гасови дизел горива, радон, тешки метали итд.
Обољења коже	Тешки метали (никл), пестициди, УВ зрачење
Поремећај репродукције	Хемијске материје које доводе до хормонских поремећаја олово, кадмијум, неки органски растварачи итд.
Поремећаји у феталном развоју и развоју деце	Олово, жива, ХД, дувански дим итд.
Извор: ЕЕА	

Подаци из досадашњих истраживања показују да високе концентрације полутаната у ваздуху делују штетно на здравље, пре свега осетљивог дела популације (деце, старијих особа, хроничних болесника итд.) и за сада не постоје подаци о било каквом њиховом благотворном деловању на људе. Главни проблем који се јавља код испитивања деловања аерозагађења, на здравље, пре свега из комуналне средине, је тај што је у ваздуху обично присутна мешавина полутаната, те је тешко издвојити утицај појединих полутаната. Додатни проблем представља испитивање дуготрајне изложености ниским концентрацијама полутаната.

Аерозагађење различито делује на здравље изложене популације. Здравствени ефекти могу да иду од повремених физиолошких или психичких промена до акутних или хроничних обољења, док у екстремним случајевима може да дође и до смрти.

Деца су осетљивија од одраслих на деловање аерозагађења, јер у односу на своју телесну масу уносе знатно већу количину ваздуха у организам, већи део времена проводе у спољној средини, а и удео удисања на уста је код деце већи у односу на одрасле, те је делимично онемогућено заустављање полутаната, пре свега честица, у носној шупљини.

У предшколском узрасту организам се интензивно развија. Плућа врло брзо расту у прве две године живота, те организам у расту апсорбује много већу количину полутаната у односу на одрасле особе. Процеси апсорпције, дистрибуције, биотрансформације и екскреције ксенобиотика разликују се у односу на одрасле, а капацитет организма за опоравак је мањи у овом периоду.

Различити органи и системи код деце развијају се неједнаким темпом, па су и последице оштећења веће јер се напада ткиво у расту. Како су испитивана деца расла у специфичним друштвено - економским условима са исхраном која је била далеко сиромашнија, пре свега у минералима и витаминима у односу на претходне генерације, ово је највероватније деловало и на њихов имуни систем, па се очекивало да су и осетљивија на полутанте из ваздуха.

1.3.6.1. Утицај полутаната на здравље

Сумпор-диоксид

Инхалација је главни пут уласка сумпор-диоксида у организам. Он је добро растворљив у води и апсорбује се највећим делом још у горњем делу респираторног тракта. Процент

апсорбције расте са повећањем његове концентрације. Брзина апсорбције сумпор-диоксида већа је при дисању на уста и код повећане фреквенце дисања која се јавља при интензивном физичком напору код одраслих и код деце. Велики део сумпор диоксида се задржава у носу и устима. Уколико је концентрација сумпор диоксида у ваздуху који се удише ниска, амонијак, који је нормално присутан у малим количинама у устима и носу неутралише га и претвара у сулфите и бисулфите. Један део сумпор-диоксида у контакту са влажном слузокожом горњих партија респираторног тракта прелази у сумпорну киселину. Мале количине сумпор-диоксида доспевају у доњи део респираторног тракта, одакле путем крви одлазе до јетре где се врши биотрансформација у сулфате који се излучују урином.

Сумпор-диоксид делује на месту контакта и доводи до неспецифичних ефеката у виду иритације и запаљења, због лаког растварања у слузи респираторног тракта. Механизам деловања није у потпуности разјашњен, али се сматра да сви кисели полутанти доводе до дехидратације протоплазме ћелија тако што јој одузимају воду.

Сумпор-диоксид може да доведе до инхибиције цилијарне активности мукозних мембрана, едема у алвеолама и констрикције бронхиола. Све ово утиче на развој патолошких промена у плућној функцији, које се испољавају у виду повећања фреквенце дисања, као и смањења максималног инспираторног и експираторног протока и тидалног волумена.

Ниске концентрације сумпор-диоксида доводе до бронхоконстрикције, повећања отпора у ваздушним путевима и смањења фреквенце дисања. Ови ефекти се јављају врло брзо после уласка сумпор диоксида у респираторни тракт. Сматра се да бронхоконстрикција настаје као последица рефлексне стимулације Н рецептора у парасимпатичким ганглијама, и утицаја сумпор-диоксида на моторне путеве парасимпатикуса који регулишу тонус мишића уста. Истовремено сумпор-диоксид утиче на бронхоконстрикцију преко надражаја рецептора који се налазе у горњим и доњим партијама респираторних путева.

Хронично излагање сумпор-диоксиду доводи до повећања броја пехарстих ћелија у епителу респираторног тракта што изазива повећану секрецију слузи и доприноси бронхијалној хиперреактивности. Истовремено се смањује брзина кретања трепљастог епитела и повећава трахеобронхијални клиренс. Дугогодишњи боравак у средини са високим концентрацијама сумпор диоксида може да доведе до појаве морфолошких лезија на респираторном епителу и до губитка епитела у слузокожи носа. Електронском микроскопијом је утврђено да се после изложености сумпор диоксиду код здравих особа јавља поремећај структуре цилијарне мембране у носу и долази до оштећења епитела уз повећање отпора у носној шупљини.

Све ове промене утичу на смањење природне одбрамбене способности респираторног тракта што доводи до повећане учесталости респираторних инфекција.

Хронична изложеност сумпор-диоксиду најчешће доводи до појаве респираторних симптома, повећане хоспитализације због респираторних обољења код хроничних болесника и погоршања стања код астматичара, али он утиче и на кардиоваскуларни, коштани и репродуктивни систем, доводи до промене хематолошких параметара, а према неким истраживањима и до повећане учесталости карцинома у загађеним областима.

Чађ

Најважнији пут уласка честица у организам је инхалација. Део инхалираних честица се депонује у респираторном тракту у контакту са површином ваздушних путева, док се један део избацује издахнутим ваздухом. Количина честица која ће доспети до дубљих делова респираторног тракта зависи пре свега од волумена удахнутог ваздуха и величине честица.

Честице су само један део мешавине полутаната која је присутна у ваздуху, те је у студијама тешко дефинисати здравствене ефекте који потичу само од честица, мада су њихови штетни ефекти доказани у многобројним епидемиолошким студијама као и у лабораторијским испитивањима. Оне провоцирају настанак респираторних обољења, могу да утичу на настанак карцинома, али делују и индиректно на здравље и квалитет живота, тако што интерферирају са сунчевим зрацима и смањују њихов интензитет и видљивост уопште.

Многобројним истраживањима утврђено је да са повећаном изложеношћу честицама долази до здравствених ефеката који се пре свега испољавају на респираторном тракту, али има података да утичу и на кардиоваскуларна обољења. Нека истраживања указују и на канцерогена и мутагена својства честица.

На основу досадашњих истраживања утврђено је да честице доводе до:

- повећане преваленце респираторних симптома,
- благог смањења плућних функција,
- повећаног одсуствовања са посла,
- повећане хоспитализације пацијената због респираторних обољења и
- повећаног морталитета од респираторних обољења.

Сматра се да су честице важан фактор који доприноси настанку респираторних обољења.

1.3.6.2. Анализа и оцена стања нивоа буке

Основи узроци проблема у вези са буком су следећи: неадекватни прописи и стандарди у области буке; неадекватан и недовољан мониторинг буке; застареле производне технологије и стара возила са високом емисијом буке; несистематска мерења буке на изворима емитовања; недостатак просторног планирања у циљу одређивања зона које регулишу област буке; неадекватно лоцирање индустријских постројења, занатских радњи, а посебно угоститељских објеката у урбаним зонама; непостојање пројеката звучне заштите; претварање стамбеног у пословни простор без провере да ли звучна заштита задовољава у односу на нову намену простора; недовољна контрола нивоа буке коју емитују моторна возила; недовољна мрежа улица са аутоматском регулацијом саобраћаја и синхронизација рада семафора на појединим правцима. Као последица ових проблема јавља се прекорачење дозвољених нивоа буке, које нарушава квалитет живота, али има и негативно дејство на здравље људи. Бука је најизраженија у градској зони, зонама утицаја радних комплекса и фреквентних саобраћајница. Главна карактеристика саобраћајне буке је неуједначеност, а нагли скокови у јачини буке (импулсна бука) веома штетно делују на човека.

Иако нема систематског праћења нивоа и учесталости буке, као и праћења утицаја на здравље људи, евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују овај вид акустичног загађења. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од друмског саобраћаја дуж државног пута другог реда II-181 којим је Босилеград повезан са Европским аутопутем Е-75. На овом путном правцу налазе се и насеља Радичевци и Рајчиловци. Ова саобраћајница је посебно значајна јер повезује Босилеград са суседном Републиком Бугарском, односно граничним прелазом Рибарци. Мањим делом, виши ниво комуналне буке потиче од активности у производњи, самосталних занатских радњи.

Урбанистичким планом предметног простора потребно је, где год је могуће, предвидети реконструкцију улица, изградњу тротоара и појаса зеленила, а кроз правила грађења привредних објеката дати правила изградње и оријентације у односу на изворе буке. Неопходан појас заштитног зеленила.

Табела 3: Граничне вредности индикатора буке на отвореном простору

Зона	Намена простора	Ниво буке γ (dB)A	
		За дан и вече	За ноћ
1	Подручја за одмор и рекреацију, болничке зоне и опоравилишта, културно-историјски локалитети, велики паркови	50	40
2	Туристичка подручја, кампови и школске зоне	50	45
3	Чисто стамбена подручја	55	45
4	Пословно-стамбена подручја, трговачко-стамбена подручја и дечја игралишта	60	50
5	Градски центар, занатска, трговачка, административно-управна зона са становима, зона дуж аутопутева, магистралних и градских саобраћајница	65	55

6	Индустриска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без стамбених зграда	На граници ове зоне бука не сме прелазити граничну вредност у зони са којом се граничи
---	---	--

Вибрације у знатно мањој мери негативно утичу на стање животне и радне средине од буке али овај критеријум у одређеним ситуацијама може представљати релативну чињеницу у смислу намене планираних објеката. Негативне последице вибрације углавном се испољавају у две основне сфере утицаја: као утицај на људе и као утицај на објекте. Последице вибрација на људе се огледа кроз директна механичка дејства променљивог убрзања на покретне делове човечијег тела као и кроз секундарна биолошка и психолошка дејства услед надражаја и оштећења нервних рецептора. Негативни ефекти вибрације на грађевинске објекте огледају се првенствено у замору материјала, који доводи до скраћење века њиховог трајања.

1.3.7. Ризик од техничких несрећа

Ризик од настанка хемијског удеса постоји током целог процеса производње, транспорта и складиштења хемијски токсичних материја. Из овога произилази да се као места настанка удеса могу идентификовати:

- производна и технолошка постројења у којима опасне материје учествују у процесу производње,
- складишта, магацини и објекти у којима се депонују или чувају опасне материје и
- средства и комуникације којима се превозе опасне материје.

На планском подручју највећи део некадашњих фабрика није у функцији или је делимично у функцији. Складишта и радне зоне налазе се при доминантним саобраћајницама.

Грађевински фонд је у релативно солидном стању, припадајући простори су уређени, а паркинзи у комплексима реализовани.

Према подацима Међународне организације за рад (ИЛО) у свету се процентуално око 40% од укупног броја удеса догоди у производним погонима, око 35% удеса се дешава при транспорту, а око 25% се односи на удесе приликом складиштења.

Пратеће појаве се могу поделити на следеће категорије:

- *испуштање опасних полутаната у ваздух, воду или земљиште* - токсични гасови, запаљиве или експлозивне супстанце;
- *експлозије материја* - којима се избацују у атмосферу велике количине токсичних, запаљивих и експлозивних материја;
- *пожари* - који имају за последицу стварање облака опасних и безбедних гасова, честица и других производа сагоревања.

Удеси везани за фиксне инсталације обухватају експлозије материја у процесу производње и складиштења, пожаре опасних материја и испуштање токсичних материја у животну средину. Удеси у транспорту су везани за друмски, железнички и водени саобраћај, с тим што су процентуално најзаступљенији удеси у друмском саобраћају.

Производња и потрошња опасних материја је у сталном порасту. Код нас постоји велики број постројења код којих се у оквиру редовне делатности производе и примењују опасне материје, врши транспорт, њихово складиштење и чување, па тако постоји стална потенцијална опасност од њиховог неконтролисаног доспевања у животну средину. Локацијски, опасне материје су углавном везане за веће градове, индустријске центре и уз значајније саобраћајнице. Посебан проблем представља чињеница да се не може предвидети када ће удес настати и локација где ће до удеса доћи. Због тога су индустријски најразвијеније земље, уз помоћ међународних организација, донеле бројне програме, предлоге, препоруке и конвенције које се односе на превенцију, приправност, одговор на удес, мере заштите и санације.

1.3.8. Ризик од природних непогода

Подручје Плана изложено је опасности од атмосферских непогода, одроњавања и клизања земљишта, поплава, пожара, земљотреса и друго.

Присутне су климатске појаве невремена, преко зиме са јаким ветровима и снежним сметовима, а преко лета са електричним пражњењима, олујама, бујицама и друго.

Највећи водоток на планском подручју је Дрговиштица са својим притокама. Деструктивно дејство површинских падавинских вода огледа се у наглашено присутном рецентном ерозивном процесу. Бујични водотокови проузрокују знатне материјалне штете јер поткопавају обале, видно односе земљиште, оштећују саобраћајнице, а поред тога испирају из земљишта хранљиве састојке. Дрговиштица се са пролећа од отопљавања снега често излива и плави околно земљиште.

Неконтролисана антропогена активност у шуми често доводи до изазивања пожара што само по себи намеће потребу за бољом заштитом шума. Пожари су честа појава, а како је глобална температура Планете из годину у годину све већа, опасност од пожара је све извеснија. На овом простору је било мањих приземних пожара и то углавном у четинарским културама, који су на срећу спречени без већих штета и то искључиво правовременом интервенцијом надлежних органа и организација.

На основу степена угрожености, може се рећи да је угроженост четинарских шума од пожара највећа, искључиво због садржаја смоле у четинарским врстама.

1.3.9. Категоризација животне средине

За подручје Плана према степену загађености извршена је категоризација животне средине, која је дата је у следећој табели 13:

Табела 4: Еколошка категоризација подручја Плана

Подручје према степену загађености	Карактеристике	Подручје просторног плана	Извори загађења
Подручја загађене и деградирание животне средине	Локалитети код којих се јавља прекорачење граничних вредности загађења.	Простор око државног пута II реда (II-181)	Нарушавање квалитета ваздуха и повремено прекорачење дозвољеног нивоа буке као последица друмског саобраћаја.
Подручја угрожене животне средине	Локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности загађења.	Пољопривредно земљиште, простор око општинских путева и градских улица са фреквентним саобраћајем, локалитети на којима се налазе индустријски и производни објекти	Нарушавање квалитета животне средине као последица коришћења сопствених котларница, изливања отпадних вода из индустријских објеката, обављања саобраћаја градским улицама
Подручја квалитетне животне средине	Подручја са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.	Шуме, парковско и заштитно зеленило	Утицај човека негативно утиче на квалитет животне средине

1.4. Елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

Општина Босилеград представља недовољно развијено подручје са добро очуваном животном средином. Ниска изграђеност простора објектима супра и инфраструктуре, условили су добар и очуван квалитет основних елемената животне средине. Доминирају врло разноврсни и разнородни природни предели, грађевинска подручја насеља дисперзно размештена и антропогени екосистеми (пољопривредне површине).

Као елементи животне средине у којима су могући значајнији утицаји и промене на планском подручју идентификовани су:

- **земљиште** чије је стање квалитета углавном задовољавајуће јер нема тешких метала и пестицида у земљишту. Земљиште се деградира ерозијом, заузимањем депонијама и одлагањем минералних и органских супстрата, претераном употребом и неконтролисаним и неадекватном применом вештачких ђубрива и пестицида, као и услед одсуства контроле квалитета воде која се користи за наводњавање у пољопривреди и разних хемијских дејстава уопште.

- **вода**, која је генерално доброг квалитета, међутим лоши комунално-хигијенски услови, нарочито у руралним срединама, као и недовољно развијен комуналан систем за одвођење и пречишћавање отпадних вода загађују поједине водене површине и токове. Драговиштица, као реципијент комуналних и индустријских отпадних вода насеља Босилеград, је најугроженији водоток (од извора до Босилеграда сврстана је у I категорију, а од Босилеграда до бугарске границе у II категорију). Према Регионалном просторном плану општина Јужног поморавља 2006.-2021. године стање квалитета воде у општини Босилеград је задовољавајуће, нарочито у брдском делу јер нема потенцијалних загађивача. Нису рађене значајније анализе воде, нити микробиолошке анализе квалитета воде, осим приликом испитивања Драговиштице и Лисине где је утврђено да вода узета са шест различитих локација према спада у воде I и II класе.

- **ваздух**, који је углавном задовољавајућег квалитета. Загађивање ваздуха потиче углавном од саобраћаја, неадекватног складиштења и одлагања нуспродуката и од продуката сагоревања код рада котларница централног грејања код јавних објеката и код индивидуалних ложишта.

- **сеизмичка несигурност** ширег подручја територије општине Босилеград. Карактеристика подручја је сустицање више главних и секундарних расада који су настали сучељавањем најстаријих маса што ову територију сврстава у нестабилне терене са 8°МЦС сеизмичког интензитета. Од прописа у употреби је "Правилник о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима"

- **ерозивни процеси и клизишта** настали услед природних карактеристика и одређених негативних активности на ширем подручју општине. Не постоји План за проглашење ерозионих подручја на подручју општине.

1.5. Питања заштите животне средине разматрана у стратешкој процени

На основу стања животне средине дефинисана су питања и проблеми релевантни за План генералне регулације Босилеград, а који су разматрани у току израде Стратешке процене и чине њен садржај. Дефинисана питања представљају стратешки важне елементе за обезбеђење заштите и унапређења стања животне средине приликом дефинисања просторног развоја планског подручја и чине основу дефинисања циљева Стратешке процене утицаја на животну средину.

Прво питање односи се на **постојеће степен загађености и деградације** планског подручја, пре свега квалитета површинских и подземних вода, ваздуха и земљишта, коришћење хемијских средстава у пољопривреди, као и стање управљања отпадом на планском подручју. Степен загађености неопходно је смањити применом мера санације, рекултивације, ревитализације и заштите од даљег загађивања.

Друго питање односи се на **осетљивост подручја у погледу загађивања**. Планско подручје поседује потенцијале за коришћење обновљивих извора енергије и развој органске пољопривреде што захтева квалитетну животну средину.

Треће стратешко питање односи се на неопходност **рационалног коришћења природних ресурса** (воде, земљишта, шума, минералних сировина) ради њиховог очувања и дугорочног коришћења.

У току израде Стратешке процене утицаја **нису разматрана следећа питања:**

- климатске промене и девастација озонског омотача – на планском подручју не постоји значајна продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште или са утицајем на озонски омотач

- прекогранично загађење – услед слабе развијености приграничних подручја на територији Бугарске и Македоније, не постоји опасност од прекограничног загађења
- јонизујуће и нејонизујуће зрачење

1.6. Приказ варијантних решења

Варијантно решење 1: **нереализовање Плана генералне регулације Босилеграда - сценарио нултог развоја**

Нереализовањем Просторног плана стање би се погоршало и то на следећи начин:

У области **пољопривредног земљишта и пољопривреде:**

- наставак даљег стихијног и нерационалног заузимања плодног пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, бесправна градња на пољопривредном земљишту
- неконтролисана примена хемијских средстава у пољопривреди и наставак даље контаминације земљишта;
- немогућност подстицања пољопривредне производње.

У области **система градског зеленила:**

- пренамена зелених површина под бесправном градњом који се драстично рефлектовао, и даље одражава на простор, и могућност реализације планске документације, а све под плаштом привремених промена, где се трајно губе површине планиране за озелењавање;
- непостојање катастра постојећих зелених површина;
- непостојање информационог система о зеленим површинама;
- уношење страних биљних и животињских врста.

У области **становништва, насеља и јавних служби:**

- наставак негативних демографских процеса и смањење пољопривредне производње;
- наставак неуравнотеженог развоја са неуједначеним притисцима на животну средину;
- немогућност побољшања квалитета живота.

У области **привреде:**

- даље ширење зона негативних утицаја од индустријских објеката;
- у недовољној мери развијене активности које су комплементарне заштити животне средине (рационална пољопривредна производња, развој туризма, итд);
- енергетска неефикасност, нерационална потрошња воде, бахато коришћење ресурса;

У области **инфраструктурних система:**

- даље угрожавање изворишта водоснабдевања, неадекватном канализационом мрежом и испуштањем непречишћених отпадних вода у реципијенте без предходног третмана;
- неодговарајућа саобраћајна матрица, као предуслов унапређења квалитета живота;
- нереализација топловодне мреже, повећан притисак на животну средину и загађење ваздуха од индивидуалних ложишта на чврсто гориво.

У области **управљања отпадом:**

- повећање површина под дивљим депонијама и даљи штетни утицаји од дивљих депонија;
- неадекватно депоновање комуналног, индустријског и пољопривредног отпада;

У области **мониторинга и инвестирања** у заштиту животне средине:

- недовољна материјална средства уложена у програме заштите животне средине;
- недовољан број запослених на заштити животне средине;
- неразвијен систем мониторинга

Варијантно решење 2: реализовање Плана генералне регулације Босилеграда

У области *пољопривредног земљишта и пољопривреде*:

- заштита и очување квалитетног пољопривредног земљишта, које је основни ресурс за развој пољопривредне производње (приоритет је заштита пољопривредног земљишта на ерозионим теренима);
- остваривање оптималног коришћења земљишта у складу са његовим природно-еколошким својствима и потенцијалима,
- развој пољопривредне производње у градском залеђу;
- развој пољопривредне инфраструктуре;
- етапна и селективна замена намене пољопривредног у друго земљиште, дуж осовина развоја и главних саобраћајница;
- техничко-технолошко и организационо унапређивање пољопривреде;
- побољшање веза између пољопривреде и других компаративних делатности (мала и средња предузећа, трговина, туризам, угостелство).

У области *система градског зеленила*:

- подизање заштитних шумских појасева дуж примарних саобраћајница;
- повећање површина под зеленилом, формирањем нових парковских површина и линијског зеленила дуж саобраћајница, у приобалном појасу реке Драговиштице и уз остале водотокове.

У области *становништва и насеља*:

- повећање густине насељености и концентрисању изградње унутар насеља и заустављања даљег ширења грађевинских реона,
- унапређење квалитета живота у насељима, опремањем комуналном и саобраћајном инфраструктуром и јавним службама;
- унапређење рада здравствених и образовних служби;
- унапређење квалитета живота (становање, инфраструктура, јавне службе, услуге, комуникације, култура).
- планска нова изградња и адекватна инфраструктурна опремљеност стамбених зона;

У области *привреде*:

- развој привредних области заснованих на коришћењу локалних потенцијала (дрвно-прерађивачка индустрија, прехранбена, пољопривредно-прерађивачка, занатске услуге)
- специјализација привредне структуре, од примарне фазе до фазе финализације производа;
- развој мале привреде и породичних фирми базираних на традиционалној занатској и пољопривредној производњи;
- реактивирање постојеће индустријске зоне и формирање нових технолошки савременијих и опремљенијих производних локација;
- заштита животне средине и висок степен искоришћености простора;

У области *инфраструктурних система*:

- унапређење саобраћајне матрице на планском подручју;
- заштита изворишта подземних и површинских вода;
- рационална потрошња воде у привреди и домаћинствима;
- развој канализационог система на целом подручја плана са изградњом ППОВ;
- предтретман отпадних вода из привреде пре упуштања у градску канализацију;
- заштита од поплава са усклађењем заштитних система у односу на окружење;
- унапређење енергетске ефикасности;
- одржавање, унапређење и поузданост у раду постојеће електроенергетске мреже;
- афирмисање у коришћењу алтернативних и обновљивих извора енергије;
- санација постојећих сметлишта и дивљих депонија.

У области *заштите животне средине*:

- заштита ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода;
- заштита од буке и вибрација;
- заштита флоре и фауне и унапређење биодиверзитета и геофонда;
- заштита природних и културних добара;
- даље унапређење и развој система мониторинга и катастра загађивача;
- веће улагање у програме заштите животне средине

1.7. Консултације са заинтересованим органима и организацијама

У поступку израде Плана генералне регулације и спровођења Стратешке процене утицаја на животну средину обављене су консултација са надлежним републичким и општинским службама, јавним предузећима и заинтересованим органима и организацијама, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, а посебно од следећих институција:

- Завод за заштиту природе Србије Радна јединица-Ниш
- ЈП "Србијашуме" ШГ "Врање" Врање
- РДУ-РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ Емисиона техника и везе
- РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД Београд
- ЈП ПТТ Саобраћај "Србије" ПОШТА ДИРЕКЦИЈА ЗА ПОШТАНСКУ МРЕЖУ
- ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ
- ЈП "ПУТЕВИ СРБИЈЕ" Београд
- МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ Сектор за материјалне резерве - Управа за инфраструктуру
- ЈВП "СРБИЈАВОДЕ"ВПЦ "Морава" Ниш
- Завод за заштиту споменика културе НИШ
- Електропривреда Србије Електродистрибуција Лесковац
- ЈП за комуналијеи услуге "УСЛУГА" Босилеград
- МУП Дирекција полиције Управа граничне полиције- Београд
- МУП Сектор за ванредне ситуације- Београд Одељење за ванредне ситуације у Врању
- Републички хидрометеоролошки завод

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

У складу са законским одредбама, у овом поглављу су приказани општи и посебни циљеви и индикатори Стратешке процене. Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

2.1. Општи циљеви стратешке процене

Општи циљеви Стратешке процене припремљени су на основу стања животне средине, стратешких питања заштите животне средине од значаја за планско подручје и циљева и захтева у области заштите животне средине релевантних секторских докумената. **Обезбеђење просторних услова за развој и изградњу са припадајућом инфраструктуром, у складу са економским могућностима општине и уз очување животне средине.**

Општи циљеви заштите животне средине на планском подручју су директној вези са општим циљевима у плану вишег реда и то су:

- Обезбеђивање квалитетне животне средине, што подразумева чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, затим очуваност пољопривредног

земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, уређеност насеља и сл;

- Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса;

- Заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења простора;

- Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.

- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

2.2. Посебни циљеви и индикатори стратешке процене

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата План генералне регулације, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

Табела 5: Посебни циљеви стратешке процене и индикатори

посебан циљ	индикатор
Заштита и унапређење квалитета природних ресурса	
1. Очување квалитета ваздуха	- број дана са прекораченом имисијом SO ₂ , NO ₂ , чађи и суспендованих честица
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	Потрошња воде по секторима (% од укупно исцрпене воде) Присуство фекалних бактерија у води за пиће - Удео ресурса воде за пиће намењене за кућну употребу која садржи концентрације фекалних бактерија више од препоручених за квалитет воде за пиће (%)
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	Промена намене земљишта-удео промене намене коришћења земљишта у временском периоду (%) Деградација земљишта ћа (величина области и интензитет промена са побољшањем или погоршањем стања)
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	- % обрадивог земљишта у односу на укупно земљиште - промене у намени површина
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	- % површина под шумама и зеленилом у односу на укупну површину
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	Емисија CO ₂ , % смањења потрошње енергената, % смањења потрошње угља и нафтних деривата
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	- укљученост у међународне програме заштите - број угрожених биљних и животињских врста - број заштићених врста
Заштита здравља	
8. Обезбеђење заштите здравља	- % становништва обухваћен основном здравственом заштитом (број становника на 1 лекара) - очекивано трајање живота новорођенчади - животни век - узрок смртности

	- број становника оболелих од респираторних, канцерогених и заразних болести
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	- изложеност буци/прекорачење дозвољеног нивоа буке у току дана и ноћи - изложеност вибрацијама
Заштита од удеса и елементарних непогода	
10. Смањење ризика од удеса	- број локалитета са високим ризиком од удеса - постојање планова интервенције у случају ванредног стања
11. Смањење ризика од елементарних непогода и ратних разарања	- % површина угрожених поплавама
Даљи развој и проширење система мониторинга и веће инвестирање у заштиту животне средине	
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	- % општинских прихода уложених у заштиту животне средине - број реализованих програма заштите - број мерних места у зависности од загађења

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Процена могућих утицаја Плана на животну средину садржи следеће елементе:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана (*варијантна решења 1и 2*) на животну средину;
- 2) поређење варијантних решења и приказ разлога за избор повољнијег решења;
- 3) приказ процењених утицаја планских решења на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 4) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине (подаци о ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима)
- 5) начин на који су при процени утицаја на животну средину дефинисане карактеристике утицаја: врста утицаја, вероватноћа да се утицај појави, трајање (временска димензија), учесталост и просторна димензија утицаја.

3.1. Процена утицаја на животну средину и поређење варијантних решења

У процесу Стратешке процене анализирана два супротна сценарија развоја у оквиру процене варијантних решења (Варијанта 1 – уколико не дође до реализације/спровођења плана и Варијанта 2 – уколико дође до спровођења/реализације плана). Процена утицаја варијантних решења на циљеве Стратешке процене уређена је како би се омогућило поређење анализираних варијантних решења, а указало на повољније варијантно решење са становишта заштите животне средине и друштвеног бољитка. Поређење варијантних решења извршена је у наредној табели.

Табела 6: Процена утицаја варијантних решења на животну средину

Циљ стратешке процене	Варијантно решење бр.1 (план се не реализује – спонтани развој)	Варијантно решење бр.2 (план се реализује)
1. Очување квалитета ваздуха	?/-	+
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	-	+

3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	-	+
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	-	М
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	?/-	++
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	-	+
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	--	М
8. Обезбеђење заштите здравља	?	+
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	?	М
10. Смањење ризика од удеса	?/-	М
11. Смањење ризика од елементарних непогода и ратних разарања	?/-	М
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	-	М

Врсте утицаја: ++ веома позитиван; + позитиван; -- веома негативан; - негативан; ? непознат; М - зависи од мера заштите

Варијантно решење 1 (status quo/сценарио нултог развоја) које се односи на нереализовање Просторног плана, према приказаној табели је неповољније са аспекта заштите животне средине и имало би за последицу погоршање тренутног стања животне средине на планском подручју. То се пре свега односи на подручја у којима већ постоје изражени проблеми неадекватног управљања отпадом, загађивања отпадним водама, загађивања пољопривредног земљишта и подземних вода неконтролисано/ нестручно употребом пестицида. Изостанак мера из области управљања отпадом довео би до повећања површина дивљих нехигијенских депонија чиме би се смањила могућност решавања проблема управљања отпадом. Испуштање непречишћених отпадних вода довело би до загађивања површинских и подземних вода на планском подручју. Ово решење имало би за последицу и даље некоришћење обновљивих извора енергије као и непримењивање принципа органске пољопривреде чиме се смањују могућности ослањања на локалне ресурсе и коришћења здраве животне средине и потенцијала за производњу здравих, препознатљивих пољопривредних производа.

Варијантно решење 2 које се односи на усвајање и доследно спровођење плана уз примену других секторских планова и програма, као и позитивне законске регулативе, далеко је повољније са становишта посебних циљева Стратешке процене. Прво, ово варијантно решење је значајније повољније са становишта заштите животне средине првенствено кроз: заустављање деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса; постизање рационалне организације, уређења и заштите простора (повећан проценат зелених површина); обезбеђивање квалитетне животне средине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних вода и стриктна заштита зона које су законом резервисана изворишта водоснабдевања, заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха; предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања (нарочито дивље депоније); интегрални и континуирани систем мониторинга животне и природне средине у општини; успостављање система за институционално управљање животном средином, унапређење информисања јавности.

Реализацијом Плана ствара се могућност за отварање нових радних места, побољшање економских прилика, односно добијање еколошки здравије средине.

Стратешком проценом утицаја и планом предложен је одржив развој подручја уз очување постојећих потенцијала, природних вредности и ресурса као и решења заспречавање конфликта у простору и разрешење постојећих просторних еколошких проблема. Као неопходно се намеће доношење плана и примену интегралних мера заштите.

3.2. Процена утицаја планских решења на животну средину

3.2.1. Карактеристике утицаја

У складу са критеријумима из Прилога I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, извршена је квалитативна евалуација утицаја планских решења на животну средину са циљем да се утврди значај утицаја. При евалуацији у обзир су узете следеће карактеристике утицаја:

1. Врста утицаја
2. Вероватноћа да се утицај појави
3. Трајање утицаја (временска димензија), према временском хоризонту Плана генералне регулације:
 - краткорочни утицаји- период од 4 године након усвајања Плана (период до 2018. године);
 - средњорочни утицаји (период после 2018.);
 - дугорочни утицаји (после временског хоризонта Плана)
4. Учесталост утицаја
5. Просторна димензија утицаја.

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према следећој табели.

Табела 7: Вредновање карактеристика утицаја

Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија утицаја
+ Позитиван ++ Веома позитиван - Негативан -- Веома негативан 0 Неутралан М зависи од мера заштите	мало вероватан средње вероватан веома вероватан	краткорочан средњорочан дугорочан	повремен средње учестао сталан	Л локални (део Општине) О општински Г градски Р регионални Н национални МЕ међународни

У складу са врстом планског документа, карактеристикама планског подручја и стањем животне средине, изабране су карактеристике које одређују значајан утицај и то:

- средње и веома вероватан утицај,
- средњорочан и дугорочан утицај,
- средње учестао и сталан утицај,
- локални, општински, градски, регионални, национални и међународни ниво утицаја.

За свако планско решење вршено је одређивање и евалуација утицаја. Бојом су приказани позитивни (зелена), негативни (црвена), неутрални (бела) и утицаји који зависе од примене мера заштите (жута) а интензитетом боја, приказан је значај утицаја, према броју карактеристика које су дефинисане као значајне (постојање једне или две) и врло значајне (три или четири карактеристике).

Табела 8: Врсте утицаја

врста утицаја	значај утицаја		
	једна или две карактеристике	три карактеристике	четири карактеристике
Позитиван			
Негативан			
Неутралан			
Зависи од мера заштите			

За свако планско решење извршена је евалуација утицаја. Евалуација утицаја (врста, вероватноћа, трајање, учесталост и просторна димензија) и образложење утицаја приказани су у **Прилогу I**. Збирна матрица утицаја просторног плана на животну средину приказана је у **табели 13**.

3.2.2. Процена утицаја планских решења на животну средину

За потребе процене утицаја Плана генералне регулације Босилеграда на животну средину изабрана су планска решења приказана у следећој табели.

Решења из области заштите животне средине, заштите биодиверзитета и управљање природним непогодама и технолошким удесима нису процењивана у оквиру Стратешке процене, јер су она у функцији заштите животне средине и самим тим усклађена са циљевима и решењима Стратешке процене.

Табела 9: Планска решења за која се врши процена утицаја

Област	Планско решење
САОБРАЋАЈ	1. Измештање правца пружања државног пута ПА реда 231 Свође-Црна Трава-Власинска Округлица-Босилеград-државна граница са Бугарском (гранични прелаз Рибарци) на делу насеља Босилеград и приградског насеља Рибарци. 2. Доградња саобраћајне мреже примарним и секундарним саобраћајницама, корекција геометријских карактеристика и проширење габарита улица.
ЈАВНЕ ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ	1. Формирање нових зелених површина у грађевинском подручју (парковско зеленило, зеленило у стамбеним зонама) и линеарног зеленила дуж реке Драговиштице, формирање и реконструкција дрвореда дуж улица. 3. Одржавање зелених површина ван грађевинског подручја (аутохтоне шуме и ливаде и пољопривредне површине)
ХИДРОТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА	1. Доградња водоводне мреже; 2. Проширење канализационог система на целом подручју плана и реконструкција постојеће мреже; 3. Изградња атмосферске канализације са испустом колектора у реку Драговиштицу уз предходно пречишћавање на захтевани ниво; 4. Регулација Драговиштице и Добродолског потока кроз Босилеград
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ	1. Доградња и модернизација преносне и дистрибутивне електро-енергетске мреже; 2. Ефикасно одржавање електроенергетске мреже и трафо станица; 3. Повећање енергетске ефикасности код производње, преноса, дистрибуције и потрошње енергије
ТОПЛИФИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА	1. Изградња топлане (предлаже се погон на биомасу) и мреже топловода
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА	1. Реконструкција и модернизација капацитета (замена постојећих аналогних комутација дигиталним, изградња нових комутационих објеката)
КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	1. Уређење и санитарно опремање гробаља
СТАНОВАЊЕ	1. Повећање изграђености и повећање густине становања насељеног места; 2. Заокруживање грађевинског подручја периферних делова свих насеља и спречавање даљег ширења дуж путних правца.

Comment [x2]: Погледајте ова планска решења која се процењују и ако је нешто погрешно, исправите.

ПРИВРЕЂИВАЊЕ	1. Реактивирање и модернизација постојеће индустријске зоне. 2. Проширење радне зоне у продужетку постојеће индустријске зоне.
---------------------	---

Табела 10: Збирна матрица утицаја Просторног плана на животну средину

Comment [x3]: Ако сте изменили планска решења у табели изнад, треба унети те измене и у ову табелу

Планско решење/циљ стратешке процене	1. Очување квалитета ваздуха	2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	4. Очување обрадног пољопривредног земљишта	5. Повећање површина под шумама и зеленилом	6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	8. Обезбеђење заштите здравља	9. Смањење изложености буји и вибрацијама	10. Смањење ризика од улеса	11. Смањење ризика од елементарних непогода и ратних разарања	12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине
САОБРАЋАЈ												
1.1. Измештање правца пружања државног пута ПА реда 231 Свође-Црна Трава-Власинска Округлица-Босилеград-државна граница са Бугарском (гранични прелаз Рибарци) на делу насеља Босилеград и приградског насеља Рибарци.												
1.2. Доградња саобраћајне мреже примарним и секундарним саобраћајницама, корекција геометријских карактеристика и проширење габарита улица.												
ЈАВНЕ ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ												
2.1. Формирање нових зелених површина у грађевинском подручју (парковско зеленило, зеленило у стамбеним зонама).												
2.2. Одржавање зелених површина ван грађевинског подручја (аутохтоне шуме и ливаде и пољопривредне површине).												
ХИДРОТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА												
3.1. Доградња водоводне мреже;												

Заштита животне средине на подручју Плана генералне регулације Босилеград заснива се на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и са потребама економског развоја, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности. То подразумева обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове и предвиђене активности и садржаје на планском подручју.

Планска решења у области заштите животне средине припремљена су на основу постојећег стања и планираних активности и развоја који се предвиђају Планом. Систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти за:

- одрживо управљање, очување природне равнотеже, целovitosti, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића;
- спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине (Чл. 2., ст. 1. и 2. Закона о заштити животне средине).

Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената спречиће се њихово ширење ван утврђеног планског оквира.

Мере за смањење негативних и увећање позитивних утицаја Плана генералне регулације Босилеград на животну средину припремљене су на основу резултата процене утицаја и циљева стратешке процене.

4.1. Заштита ваздуха

Загађивање ваздуха потиче углавном од саобраћаја, неадекватног складиштења и одлагања нуспродуката и од продуката сагоревања код рада котларница централног грејања код јавних објеката и код индивидуалних ложишта.

Заштита овог природног елемента подразумева ограничење или смањење емисија загађујућих материја, и то првенствено:

- ограничавање емисија загађујућих материја из саобраћаја и домаћинства, развоја система гасификације и топлификације; подстицање енергетске ефикасности у смислу што рационалнијег коришћења енергије;
- одређеним мерама стимулирати грађане са индивидуалним ложиштима на прелазак на алтернативне изворе загревања;
- уградња уређаја за смањење емисија на изворима где су емисије изнад GVI прописане законом, као што су индустријски погони, котларнице итд;
- применом интегралних заштитних мера дуж државног пута II реда, II-181 кроз насеље и других путева, применом прописа и прибављањем обавезних интегрисаних дозвола за постојећа и нова привредна (индустријска) постројења, као и променом у начину функционисања постојећих постројења, док се за нова постројења примењују најбоље доступне технологије (БАТ) и решења усклађена са прописима;
- коришћење алтернативних енергетских извора: сунчеве и геотермалне енергије, енергије биомасе и отпада;
- усагласити основне насељске функције са циљем побољшања стања животне средине;
- планско озелењавање јавних површина и стварање функционалног система зеленила са изградњом нових паркова и спортско-рекреативних терена, дечијих игралишта и нових дрвореда дуж улица, свуда где за то постоје могућности;
- засновати катастар загађивача ваздуха са подацима о свим стационарним изворима загађења ваздуха;
- обезбедити аутоматско пређење показатеља квалитета ваздуха ради адекватне реакције у случају акцидентних загађења;
- даљи развој информационог система квалитета ваздуха за подручје Плана генералне регулације Босилеграда преко Екобилтена и интернет презентација,

са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха.

4.2. Заштита и коришћење вода

Заштита водних ресурса подразумева заштиту квалитета вода до нивоа прописаних класа квалитета површинских вода и потпуну заштиту квалитета подземних вода, у циљу њиховог трајног очувања и унапређење квалитета до степена који омогућава њихово коришћење за потребе најзахтевнијих корисника, као и заштиту од вода (заштита од поплава и ерозије).

Подручја на којима се налазе изворишта која се могу користити или се користе за снабдевање водом за пиће, морају бити под посебном заштитом од намерних или случајних загађивача. Постојеће или потенцијалне загађиваче треба или дислоцирати или обавезати на уградњавање такве технологије и нових решења који ће гарантовати апсолутну сигурност у погледу заштите квалитета подземних вода. У санитарним зонама заштите изворишта забрањене су све активности које могу угрозити здравствену исправност воде прописане чл. 27, 28 и 29 Правилника о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања ("Службени гласник СРС", бр. 92/08)

Мере у области заштите квалитета вода су:

Враћање у прописану класу квалитета површинских вода:

- заштитом изворишта и обезбеђењем снабдевања водом, применом прописаних активности у зони заштите изворишта, ревитализацијом и проширивањем водоводног система;
- ревитализацијом загађених водотокова, приобаља и шире околине и довођење свих деоница водотокова у прописану класу;
- смањењем емисије суспендованог и органског загађења од стране концентрисаних и расутих загађивача;
- планским третманом комуналних отпадних вода - ширењем канализационе мреже (кишне и фекалне канализације), одређивање локације и изградња ППОВ;
- планским третманом индустријских отпадних вода - изградња канализације за отпадне воде, изградња система за предtretман отпадних вода у привредним постројењима, уградња постројења за пречишћавање отпадних вода загађених нафтним дериватима; санација постојећих индустријских постројења за третман отпадних вода;
- оплемењивањем малих вода.

Превентивним мерама обезбеђује се заштита изворишта и остварује се применом:

- рационализације потрошње воде;
- забраном изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, забране изградње других објеката који могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре;
- дозвољеном изградњом објеката ако се у пројектовању и извођењу обезбеди канализација и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом и у складу са законом, дозвољеном је изградњом објеката за рекреацију и туризам под условима заштите животне средине;
- постојећи индустријски објекти морају у најкраћем року обезбедити канализацију и пречишћавање отпадних вода у складу са законском регулативом;
- изградњом депонија за безбедно складиштење и санитарно исправно руковање свим отпадним материјама из процеса производње и отпадним муљевима из постројења за пречишћавање отпадних вода;
- изградњом заштитних појасева на водотоцима и бујичним токовима;
- санацијом преосталих ерозионих и бујичних жаришта, смиривање ерозије и постепено смањивање продукције и проноса наноса;

- отпад се сме сакупљати само на водонепропусним површинама, а депоновање је могуће само ван шире зоне заштите;
- забрана транспорта и складиштења опасних и отровних материја;
- антиерозивним радовима ради спречавања спирања земљишта и хемијског или механичког загађења водотока;
- успостављањем ефикасног система мониторинга и израда и ажурирање катастра загађивача и спровођење репресивне политике у складу са законском регулативом која се односи на заштиту квалитета вода;
- успостављањем комплексног, функционалног, информационог и управљачког система заштите животне средине;
- израдом плана заштите вода;
- перманентном и стриктном контролом квалитета амбијенталних и отпадних вода.

4.3. Заштита земљишта

Земљиште које је деградирано загађивањем и деструктивним процесима није испитивано као ни засићеност земљишта тешким металима и пестицидима. Земљиште се деградира и ерозијом, заузимањем депонијама и одлагањем минералних и органских супстрата. Претерана употреба и неконтролисана и неадекватна примена вештачких ђубрива и пестицида, као и одсуство контроле квалитета воде која се користи за наводњавање у пољопривреди и разна хемијска дејства уопште, загађују земљиште, површинске и подземне воде.

Заштита земљишта остварује се:

- уклањањем свих дивљих депонија и забрана неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
- спровести програм строге контроле и заштите приобаља и водотокова.
- успоставити еколошку контролу у циљу спречавања индустријског загађивања, испуштања хемијског отпада и прљавих индустријских материја. У вези са тим поштрити казнену политику;
- контрола употребе агрохемијских средстава у циљу смањивања загађења земљишта из пољопривреде и очување земљишта које се одликује високим пољопривредним вредностима. Заштита, коришћење и уређење земљишта обухвата очување продуктивности, структуре и слојева тла, као и природних и прелазних облика и процеса. На површини земљишта или испод могу се обављати активности и одлагати материје које не загађују или оштећују земљиште;
- неопходно је допунити испитивања загађености пољопривредног земљишта на оним локацијама на којима то није учињено;
- наставити испитивања на локацијама на којима су констатована загађења, нарочито гицикличним ароматичним угљоводонцима;
- осмислити Програм испитивања загађености земљишта у зонама рекреације (дечја игралишта), подручјима око индустријских објеката и поред значајних саобраћајница;
- рационално коришћење грађевинског и пољопривредног земљишта;
- за нове делатности и намене у случајевима када је то могуће коришћење постојећег грађевинског фонда (уместо „greenfield“ давање предности „brownfield“ инвестицијама).

4.4. Заштићена природна и културна добра

Заштићена природна добра

- Предвидети пошумљавање свих површина под већим нагибом, приобаља већих водотока, локалитета и зона угрожених јачом ерозијом;
- Ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког и минералошко-петрографског порекла за које се претпоставља да има својства природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести

- организацију за заштиту природе и да предузме мере да се до доласка овлашћеног лица, природно добро не оштети и да се чува на месту и положају у коме је нађено;
- Предвидети заштитне мере у развоју туризма, који треба да буде заснован на природним predisпозицијама општине Босилеград, без угрожавања еколошки уравнотежене целине и квалитета природног предела;
 - Обезбедити санацију, ревитализацију и уређење деградираних и девастираних површина
 - Идентификовати еколошке мреже коју чини скуп међусобно повезаних или просторно блиских еколошких подручја која омогућавају слободни проток гена и битно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности;
 - израда планова и програма управљања природним добрима.

Заштићена културна добра

- Урадити посебну студију о валоризацији непокретних културних добара и добара под претходном заштитом на територији Општине Босилеград (подручја обухваћена границама захвата), која треба да садржи све релевантне податке о свим објектима, или локалитетима, обрађене тако да се на основу њих могу утврдити конкретни појединачни услови и мере заштите.
- Остварити заштиту кроз документацију, као обавезни, примарни вид заштите, израдом потпуне детаљне стручне и техничке документације свих утврђених непокретних културних добара и евидентираних добара под претходном заштитом.
- Предвидети решења која ће у највећој могућој мери истицати вредности заштићених непокретних културних добара и добара под претходном заштитом (осим добара која имају само документарни значај и неће се трајно чувати).
- Предвидети и створити услове за потпуну и трајну заштиту непокретних културних добара ревитализацијом и презентацијом, конзерваторско-рестаураторским радовима и другим одговарајућим методама, а пре свега укључивањем у даље развојне токове.
- Сопственик, корисник и други субјекти који располажу непокретним културним добрима имају обавезу да сваком заштићеном објекту посвећују пуну пажњу прибављајући и спроводећи посебне услове и мере заштите од надлежног Завода за заштиту споменика културе, при ма каквим интервенцијама у складу са Законом.
- Повећање габарита и спратности доградњама, надградњама и сличним интервенцијама на непокретним културним добрима треба планирати са највећом одговорношћу само у изузетним, оправданим случајевима и то у непосредној консултацији са надлежним заводом за заштиту споменика културе.
- Стварање предуслова за корекцију свих негативних појава у односу према непокретним културним добрима и добрима која уживају претходну заштиту. То се пре свега односи на елиминисање планираних и реализованих интервенција у простору, које директно или индиректно угрожавају споменичке вредности, али и на све реализоване или планиране неадекватне и непожељне интервенције на појединим заштићеним објектима.
- Успостављање хармоничног просторног склада у амбијентима са споменичким вредностима, пројектовати у контексту, ослањањем на споменичке вредности наслеђа у окружењу и другим методама које доприносе остваривању виших домета и унапређењу градитељског стваралаштва у обухваћеном простору.

4.5. Заштита биодиверзитета, флоре, фауне, угрожених и заштићених врста

Антропогеним или природним утицајем долази до промена услова опстанка и развоја у природним пределима и до измене целокупног биодиверзитета. Број многих животињских и биљних врста на подручју Плана се временом смањује под различитим утицајима, а неке врсте су и потпуно истребљене.

Обезбедити очување постојеће дрвенсте, *жбунасте* и *зељасте природне* вегетације у што већој мери, као и њихово унапређење. Означити површине на којима је дошло до девастације и стварања деградираних (еродираних) површина и предвидети њихову санацију и пошумљавање.

Обезбедити услове за ревитализацију измењених делова природе у циљу подизања квалитета животне средине планског подручја.

Утврдити намену површина и обезбедити максимално очување свих постојећих зелених површина од даље деградације, загађивања и пренамене. Предвидети нове зелене површине и подизање зелених заштитних појасева због умањења директних и индиректних негативних ефеката изазваних различитим делатностима. Утврдити обавезу очувања и подизања засада високе вегетације, као и формирања уређених зелених површина:

- дуж саобраћајница - подизање засада високе вегетације (дрвореда), уз могућност формирања линеарних ивичних травњака. Садни материјал треба да чине врсте које су биолошки постојане, естетски прихватљиве и прилагођене околном простору и његовој намени,

- око дечијих игралишта и паркинг простора (растерским озелењавањем озеленити отворене паркинг површине) и др.

4.6. Заштита здравља

Заштита здравља се обезбеђује:

- смањењем емисије загађујућих материја и изложености њиховом штетном дејству;
- заштитом и унапређењем постојећих шума, шумског земљишта и заштитних "зелених појасева";
- смањењем емисије загађујућих материја у ваздуху подизањем заштитних "зелених појасева" уз магистралне саобраћајнице и нова привредна постројења, односно заштитног зеленила у насељима.

Смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења врши се подизањем појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (дуж државног пута II реда), применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице).

Поред зеленила један од начина за смањење нивоа буке је изградња вертикалних заштитних зидова (баријера). Вертикални зидови представљају грађевинске конструкције од разних материјала (армирани бетон, опека, камен, дрво, алуминијум, стакло, пластика и др.), налазе се у профилу саобраћајнице у виду вертикалне препреке и заштиту од буке врше рефлексијом и апсорпцијом звучних таласа. Њихова примена долази до изражаја у условима ограниченог простора. У зависности од положаја објекта кога треба заштитити од буке у односу на саобраћајницу, разликујемо више типова вертикалних заштитних зидова: рефлектирајући, апсорбујући и високо апсорбујући. Као заштита од саобраћајне буке, најуспешнији резултати се постижу високо-апсорпционим оградама које се најчешће израђују као сендвич од перфорираног метала или дрвета. Као пунило примењује се материјал који има високу апсорпцију звука.

Слабљење баријере зависи од карактеристика материјала, димензија и облика баријере. Основни принцип при пројектовању баријере, је да висина баријере мора бити барем толика да спречи оптичку видљивост извора буке и угроженог места. Слабљење које се у тим условима постиже износи 5 dB. Свако, даље повећање баријере од једног метра доприноси повећању слабљења од 1.5 dB. Ширина баријере треба да буде осам пута већа од растојања угроженог места до баријере.

Заштита здравља се постиже и обезбеђењем редовне контроле здравствене исправности намирница и квалитета воде за пиће, као и системом адекватне здравствене заштите - реконструкцијом постојећих објеката здравствене заштите и обезбеђењем доступности објектима и услугама здравствене заштите и других јавних служби од значаја за здравствени и социјални статус грађана.

4.7. Управљање отпадом

Према Стратегији управљања отпадом за период 2010-2019.године управљање отпадом по врстама обухвата:

Управљање комуналним отпадом подразумева повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, чишћење дивљих сметлишта, организовање примарне селекције кроз организовано сакупљање рециклабилног отпада већ у самим домаћинствима,

Управљање опасним отпадом обухвата: прописно сакупљање и транспорт опасног отпада до централних регионалних складишта опасног отпада где се отпад чува ради третмана (на територији Нишавског управног округа планира се изградња регионалног складишта опасног отпада) и третман у постројењу за физичко-хемијски третман опасног отпада у оквиру центра за управљање опасним отпадом.

У оквиру *управљања медицинским отпадом* предвиђено је обавезно разврставање медицинског отпада на месту настанка на опасан и неопасан, транспорт до централних места за третман медицинског отпада, третман инфективног медицинског отпада дезинфекцијом и стерилизацијом, а затим третман млевењем.

Управљање отпадом животињског порекла је у надлежности Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде. Потребно је приступити изради програма управљања отпадом животињског порекла. Отпад животињског порекла, као и производе настале прерадом отпада животињског порекла треба користити у енергетске сврхе.

Управљање отпадом на планском подручју има за циљ развијање одрживог система управљања отпадом у циљу смањења загађења животне средине и деградације простора. Општина Босилеград упућује се на регионални центар за управљање комуналним отпадом у Врању и на централно регионално складиште опасног отпада у Нишу

Основна концепцијска решења у циљу заустављања негативних трендова и ефикасног управљања комуналним отпадом су:

- заустављање и санкционисање линијске дисперзије депонија дуж путева и речних токова у близини насеља;
- задовољити минимум неопходних критеријума, у циљу побољшања постојећег стања и услова функционисања привремене депоније грађевинског отпада;
- преумеравање опасног отпада на регионално складиште у Нишавском округу;
- реализација центара за сакупљање опасног и отпада који није могуће одложити у контејнер, из домаћинства;
- у циљу смањења простора потребног за одлагање, смањења употребе природних ресурса, као и циљу уштеде енергије, потребно је, сем класичног складиштења које је присутно на нашој територији, стимулирати и рециклажу.

За решавање проблема отпадних уља, отпадних гума, отпадних батерија и акумулатора, отпада од електричне и електронске опреме, отпадних возила постоји могућност само сакупљања и преумерања на третман у оквиру постојећих могућности у Србији;

4.8. Заштита од удеса

Мере и поступци превенције одређени су на основу података добијених проценом значајних аспеката, плана заштитом од удеса и других мера управљања ризиком од удеса - мера безбедности приликом акцидентне ситуације при превозу опасних материја.

Основни циљеви управљања хемикалијама и заштита од удеса су:

- усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштите од удеса са законодавством ЕУ;
- ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту;
- ратификовање важних међународних Конвенција који се односе на хемикалије и удесе (Ротердамска, Стокхолмска и сл.);

- успостављање и развој информационог система за управљање хемикалијама и заштиту од удеса;
- у случају удеса припрема мера и поступака санације земљишта, као и у случају појединачних (изолованих) инцидената;
- при транспорту опасних материја дуж коридора смањењем опасности од удеса;
- благовремено отклањање свих техничко-технолошких недостатака;
- организовање радионица за едукацију свих учесника систему управљања ризиком и одговором на хемијске удесе;
- контрола опреме и уређаја у ЕХ заштити.

Мере за отклањање последица удеса (санација) су део процеса заштите од удеса, које имају за циљ праћење постудесне ситуације, обнављање и санацију животне средине, враћање у првобитно стање, као и уклањање опасности од могућности поновног настанка удеса. Да би се санација успешно спровела мора да обухвати израду плана санације и израду извештаја о удесу. Наведени методолошки приступ квалитативно отвара могућност дефинисања под којим условом ће ризик од рада опасних постројења на одређеном простору бити прихватљив и на који начин се може обезбедити добро управљање ризиком од удеса. Потреба за проценом ризика у животnoj средини настала је као резултат повећане свести о нужности заштите животне средине. Постало је очигледно да многи индустријски и развојни пројекти изазивају нежељене последице у животnoj средини, које би се могле спречити постојањем разрађеног механизма управљања ризиком од хемијског удеса.

4.9. Заштита од пожара -урбанистичке мере

Ради заштите од пожара објекти морају бити реализовани према одговарајућим техничким противпожарним прописима, стандардима и нормативима:

- објекти морају бити реализовани у складу са Законом о заштити од пожара („Сл. гласник СРС“ бр. 111/09),
- објекти морају имати одговарајућу хидрантску мрежу, која се протоку и притиску воде у мрежи планира и пројектује према Правилнику о техничким нормативима за спољну и унутрашњу хидрантску мрежу за гашење пожара („Сл. лист СФРЈ“ бр. 30/91)
- објектима мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила, сходно Правилнику о техничким нормативима за приступне путеве („Сл. лист СРЈ“ бр 8/95)
- објекти морају бити реализовани у складу са Одлукама о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона („Сл. лист СФРЈ“ бр. 53, 54/88 и 28/95), Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења планиране гараже реализовати у складу са Правилником о техничким захтевима за заштиту гаража за путничке аутомобиле од пожара и експлозија („Сл. лист СЦГ“, бр 31/05)

Регулација јавних површина насеља и позиција грађевинских линија у односу на исту, треба да омогуће несметано функционисање свих служби у случају елементарних непогода, пожара и ратних услова. Елементи саобраћајница у смислу зависности од зарушавања и могућности прилаза објектима у фази спасавања, дефинисање могућности прилаза местима за водоснабдевање противпожарних јединица као и други значајни елементи са аспекта заштите и спасавања људи и материјалних добара су уграђени у урбанистичко решење ППР-а.

У погледу склањања људи и материјалних добара у случају опасности од ратних разарања неопходно је, осим могућности изградње склоништа двопаменског типа, обезбедити евакуациона места у мањим енклавам шумских површина на предметном подручју. У ове сврхе могу се користити и специјална склоништа или одговарајући објекти који су способљени за такву намену. У случају да будући инвеститор жели у оквиру новог објекта да изгради кућно склониште оно мора задовољавати техничке нормативе за такву врсту грађевинских објеката.

5. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04) прописује обавезу израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне и урбанистичке планове општина/градова и за секторске планове и програме којима се планира развој у општинама.

Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину Плана генералне регулације Босилеграда је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл.гласник РС" бр.135/04), а за потребе израде овог Плана.

Стратешке процене утицаја на животну средину на нижим хијерархијским нивоима

У случају потребе за детаљнијом планском разрадом неопходно је извршити вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности која се планирају на њему. На тај начин ће се извршити еколошка валоризација простора и прописати мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

Процене утицаја пројеката на животну средину

У поступку даље разраде планског документа, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08) инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине општинске управе који ће одлучити о потреби израде Процене утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије Процене утицаја.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину,

потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Поступак процене утицаја на животну средину је потребно спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано Законом.

6. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (МОНИТОРИНГ)

Успостављање ефикасног мониторинга животне средине је предуслов остваривања циљева стратешке процене утицаја, односно циљева Плана генералне регулације у области заштите животне средине и представља један од основних приоритета имплементације Плана.

Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе доноси програм праћења стања животне средине на својој територији у складу са програмом Владе.

Ради ефикасног идентификовања, класификовања и праћења природних вредности и управљања животном средином у будућности је обавезна израда информационе основе и базе података о природним вредностима и стању животне средине.

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину (члан 17) утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана. Програм праћења стања животне средине садржи:

- 1) опис циљева плана и програма;
- 2) индикаторе за праћење стања животне средине;
- 3) права и обавезе надлежних органа;
- 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја;
- 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма.

При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине.

Кључни плански циљ је одређивање мере одрживог социо-економског развоја и заштите животне средине општине Босилеград. Одрживи развој виђен је у контролисаној експлоатацији минералних сировина, туристичкој делатности и коришћењу обновљивих извора енергије као покретачима и главним ослоњцима укупног развоја (уз пуно уважавање потенцијала и потреба развоја пољопривреде и водопривреде, нарочито у домену заштите изворишта водоснабдевања).

Општи и посебни циљеви Плана генералне регулације, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, разрађени су у претходним поглављима извештаја.

Циљеви стратешке процене утицаја на животну средину и индикатори, идентификовани су у **поглављу 2** овог извештаја. Кључне области мониторинга су ваздух, вода, земљиште, природне вредности и емисије. Предвиђени ефекти планских решења не намећу посебну обавезу мониторинга здравља становништва, изван постојећих обавеза утврђених прописима о здравственој заштити становништва. У **табели 14** су приказане области, индикатори, органи надлежни за праћење стања и начин поступања у случају неочекиваних утицаја на животну средину. Главни ауторитет (институција) одговоран за надгледање стања већине чинилаца животне средине на подручју плана, по закону, треба да буде Скупштина општине Босилеград.

Табела 11: Програм праћења стања животне средине

Област стратешке процене	Индикатор	Надлежни орган за праћење стања	Поступање
Заштита ваздуха	емисија SO ₂ , NO _x , CO ₂ , чађи, суспендованих честица	Загађивачи (привредно-индустријско предузеће)	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
	емисија SO ₂ , NO ₂ , чађи и суспендованих честица	Институт за јавно здравље Ниш, Републички хидрометеоролошки завод, Општина	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
Заштита вода	петодневна биохемијска потрошња кисеоника (БПК-5), суспендоване материје, мирис, боја	Републички хидрометеоролошки завод, Општина	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
	% заштићених зона изворишта у односу на укупно земљиште	Општина	- обавештавање надлежних републичких органа
Заштита земљишта и шума	% обрадивог у односу на укупно земљиште	Општина	информисање јавности
	конверзија земљишта у	Општина	информисање јавности

	непољопривредне сврхе		
	пољопривредна површина (обрадива површина) по становнику	Општина	информисање јавности
	% контаминираних површина	Општина	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - уклањање контаминираних земљишта и адекватно депоновање
	% пошумљених површина, % заштитних шума	Општина	
Отпад и отпадне воде	број становника обухваћем организованим одношењем отпада	Општина	информисање јавности
	количина отпада по становнику или сектору; % отпада који се рециклира;	Општина	информисање јавности
	% отпада који се одлаже на (регионалну) санитарну депонију	Општина	информисање јавности
	број становника прикључен на канализациону мрежу	Општина	информисање јавности
	% индустријских отпадних вода који се пречишћава	Загађивачи (привредно-индустријско предузеће)	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
	количина опасног отпада по сектору; % опасног отпада који се адекватно депонује	Загађивачи (привредно-индустријско предузеће)	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
Очување предела, живог света и станишта	-примена заштите у оквиру међународних и националних програма заштите	Завод за заштиту природе Србије, Општина	- обавештавање надлежних органа - примена предвиђених мера заштите
	број угрожених заштићених врста	Завод за заштиту природе Србије, Општина	- обавештавање надлежних органа - примена предвиђених мера заштите
Удеси и елементарне непогоде	број локалитета са високим ризиком од удеса; учесталост удеса у производњи, транспорту, управљању отпадом; постојање планова интервенције у случају ванредног стања	Привредни субјекти (загађивачи), Општина	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера санације
	% површина угрожених поплавама	Општина	- обавештавање надлежних општинских органа и јавности - примена предвиђених мера заштите од поплава
Инвестирање и мониторинг	% општинских прихода уложен у заштиту животне средине; број реализованих програма заштите	Општина	
	број мерних места по изабраним загађујућим материјама	Општина	

Обавеза *постојећих и будућих загађивача* животне средине је да:

1. Податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине, Градској управи и Општини;
2. Обављају мониторинг емисије;

3. Обављају континуелна мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуелно мерење;
4. Обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално;
5. Обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње;
6. Обезбеде мерења емисије по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица;
7. Воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења и податке достављају преко интернета на увид јавности;
8. Воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања;
9. Воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја, као и мерних уређаја за мерење емисије.

Обавеза **комуналних и других предузећа** и других правних лица која испуштају отпадне воде у пријемнике и јавну канализацију је да:

1. Поставе уређај за мерење, мере и региструју количине отпадних вода и податке доставе јавном водопривредном предузећу;
2. Воде дневник рада уређаја за пречишћавање вода;
3. Обезбеде испитивање квалитета воде које испуштају и њихов утицај на пријемник.

Обавеза **власника и корисника обрадивог пољопривредног земљишта** од I до V катастарске класе је да:

1. Воде евиденцију о количини унетих хемикалија у земљишту;
2. По потреби, а најмање сваких пет година врше контролу количине унетих минералних и органских ђубрива и пестицида;
3. Поступају по препоруци из извештаја о резултатима испитивања.

7. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Методологија израде стратешке процене утицаја на животну средину заснована је на концепту који подразумева да се упоредо са дефинисањем циљева и решења просторног плана развијају и циљеви који се односе на заштиту животне средине и одрживи развој. На овај начин се инсистира на подједнакој заступљености еколошких, социјалних, економских и других утицаја и на тај начин омогућава спровођење стратегије одрживог развоја. У **табели 15** приказано је интегрисање стратешке процене утицаја на животну средину у фазе израде просторног плана, од доношења одлуке о изради плана до финалне верзије плана.

Табела 12: Интегрисање стратешке процене у израду Плана генералне регулације

План генералне регулације (ПГР)	Стратешка процена	Резултат фазе
Одлука	<ul style="list-style-type: none"> - одређивање релевантних докумената, прописа и циљева заштите животне средине; - прикупљање прелиминарних информација о стању животне средине укључујући могуће будуће промене - одређивање значајних питања и проблема заштите животне средине релевантних за стратегију, који ће бити разматрани у оквиру стратешке процене - разлози за изостављање појединих питања и проблема заштите животне средине из стратешке процене; 	<p>Одлука и програм израде</p> <p>Припремна фаза</p>

Концепт плана	Детаљна разрада полазних основа, циљева и индикатора: <ul style="list-style-type: none"> - општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора - припрема варијантних решења повољних са становишта заштите животне средине - процена утицаја варијантних решења на животну средину и поређење варијантних решења 	Најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине
Нацрт ППР-а	Процена утицаја <ul style="list-style-type: none"> - процењивање утицаја планских решења на циљеве стратешке процене - припрема мера за смањење и спречавање негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину - предлагање програма праћења стања животне средине за стратешку процену - одређивање веза са проценама на нижим хијерархијским нивоима - уграђивање коначних резултата процене и предвиђених мера за смањење и спречавање негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину у планска решења заштите животне средине предлога ППР-а, са приказом начина одлучивања, описом разлога одлучујућих за избор ППР-а са аспекта разматраних варијантних решења и приказом начина на који су питања животне средине укључена у ППР-а - уграђивање програма праћења стања животне средине и веза са другим проценама у део о имплементацији ППР-а - припрема извештаја о стратешкој процени 	Припрема планских решења заштите животне средине у ППР-у Припрема Извештаја о стратешкој процени (садржај утврђен Законом)
Стручна контрола и јавни увид	Мишљење заинтересованих органа и организација и јавни увид (истовремено са ППР-ом)	Припрема Извештаја о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности Финални Извештај о стратешкој процени
Финална верзија ППР-а	Оцена извештаја о стратешкој процени (критеријуми утврђени Прилогом II Закона) Давање сагласности	

Начела израде стратешке процене подразумевају промену схватања значаја животне средине у припреми планских докумената. У досадашњој пракси, заштита животне средине се сматрала ограничавајућим фактором развоја, док се сада као ограничавајући фактор третира деградирана животна средина са негативним утицајима на природне ресурсе, здравље и квалитет живота. Стратешка процена је прилагођена хијерархијском нивоу и и врсти планског документа за који се ради и обухвата питања од суштинског значаја за развој планског подручја.

У току израде стратешке процене коришћене су методе, засноване на међународној и европској пракси и препорукама. У фази одлучивања о изради стратешке процене и фази одређивања значајних утицаја коришћено је: поређење са сличним случајевима, постојећа литература, формалне и неформалне консултације, анализа ограничења и потенцијала и матрице утицаја. У току анализе утицаја коришћени су индикатори, стручно мишљење, анализа компатибилности и матрице утицаја. Основна метода која је коришћена у току израде стратешке процене је матрица уз помоћ које се обавља процена и евалуација утицаја Плана тако што се планска решења разматрају у односу на оквире СПУ, односно опште и посебне циљеве СПУ и њихове одговарајуће индикаторе.

Највеће тешкоће везане за израду стратешке процене представља недостатак одговарајућих смерница и домаћих упутстава и непостојање валидних и ажурних података о

стању животне средине на подручју Плана генералне регулације. Информациона основа која је коришћена за СПУ највећим делом је преузета из документационе основе Плана генералне регулације као и из Концепта плана генералне регулације Босилеграда.

8. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Стратешка процена на животну средину рађена је паралелно са израдом Плана генералне регулације и интегрисана је у све фазе израде Плана генералне регулације Босилеграда. То је резултирало уважавањем и укључивањем резултата до којих се дошло у току стратешке процене у планска решења Плана генералне регулације, како би се омогућио развој планског подручја са минималним последицама по животну средину. На основу мера за смањење негативних и увећање позитивних утицаја Плана генералне регулације на животну средину припремљена су планска решења у области животне средине.

У току израде стратешке процене утицаја разматрана су два варијантна решења: случај нереализовања Плана генералне регулације (нулти развој) и случај реализовања решења Плана генералне регулације. Оцењено је да је друго решење повољније са аспекта животне средине и развоја планског подручја јер обезбеђује развој подручја у складу са постулатима одрживог развоја и заштите животне средине. Заштита животне средине се не посматра као ограничавајући фактор развоја као што је то био случај у досадашњој пракси.

Приликом израде стратешке процене неопходно је учешће свих заинтересованих друштвених група (инвеститора, локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора).

9. ЗАКЉУЧЦИ (НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ)

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак којим се обезбеђују услови за заштиту животне средине у току израде Плана генералне регулације. Стратешка процена је је урађена у складу са Законом о заштити животне средине и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Основни циљ просторног развоја подручја *Плана генералне регулације Босилеград* јесте системско активирање целокупног потенцијала подручја и усмеравање даљег развоја у оквирима одрживости, сходно потенцијалима и ограничењима, ради бољег коришћења простора, економског напретка и унапређења квалитета живота становништва у периоду реализације плана. Циљеви развоја планског подручја утврђени су на основу анализе утврђеног развоја у протеклом периоду, оцене стања на подручју ПГР-а, развојних интереса и циљева ширег подручја (општине, округа и државе), и друштвених опредељења о правцима развоја на основама развојних потенцијала Босилеграда, економских околности и могућности. *Стање животне средине*. Основни проблеми у погледу квалитета животне средине односе се на угроженост простора од већег броја нехигијенских сметлиштима на неусловним локацијама, стихијско и несавесно нарушавање квалитета пољопривредног и шумског земљишта, нерегулисано питање одвођења комуналних отпадних вода, недостатак канализационе мреже у сеоским насељима, као и неподобност постојеће депоније комуналног отпада.

Основна питања заштите животне средине релевантна за План генералне регулације Босилеград разматрана у току стратешке процене везана су за управљање отпадом, квалитет ваздуха и вода, нерационално коришћење и загађење земљишта, ниво буке и вибрација, потребу за очувањем предела, станишта и живог света, шумовитост, ризик од удеса.

У току израде стратешке процене нису разматрана питања која се односе на климатске промене и заштиту озонског омотача.

У оквиру стратешке процене су припремљена два *варијантна решења*. Прво варијантно решење се односи на нереализовање решења Плана генералне регулације, а друго варијантно решење подразумева реализовање решења Плана генералне регулације.

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинисани су на основу стања животне средине, циљева заштите животне средине који су утврђени на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. Припремљени су следећи општи и посебни циљеви:

- (1) Заштита и унапређење квалитета природних ресурса:
 - Очување квалитета ваздуха
 - Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама
 - Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије
 - Очување обрадивог пољопривредног земљишта
 - Повећање површина под шумама и зеленилом
 - Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије
 - Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света
- (2) Заштита здравља
 - Обезбеђење заштите здравља
 - Смањење изложености буци и вибрацијама
- (3) Заштита од удеса и елементарних непогода
 - Смањење ризика од удеса
 - Смањење ризика од елементарних непогода и ратних разарања
- (4) Даљи развој и проширење система мониторинга и веће инвестирање у заштиту животне средине
 - Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине

Процена утицаја на циљеве стратешке процене вршена је за варијантна и планска решења. Поређењем добијених резултата за варијантна решења закључено је да је реализација Плана генералне регулације односно, друго варијантно решење, повољније са аспекта заштите животне средине односно да План генералне регулације садржи велики број мера и оптималних решења којима се обезбеђује адекватна заштита животне средине уз истовремени одрживи развој. Процена утицаја на животну средину вршена је квалитативном евалуацијом утицаја, са циљем да се утврди значај утицаја према следећим карактеристикама: врста утицаја, вероватноћа, учесталост, временска и просторна димензија утицаја.

Збирна процена утицаја планских решења у односу на циљеве стратешке процене, показала је да постоји велики број позитивних утицаја на животну средину, али такође постоје и утицаји који зависе од мера заштите у току спровођења планских решења. Велики број позитивних утицаја указује на висок степен интегрисаности мера заштите животне средине у планска решења. Утицаји који зависе од мера заштите указују на потребу примене комплексних мера заштите и мониторинга животне средине који су дефинисани у оквиру стратешке процене.

На основу процене утицаја на животну средину припремљене су мере **за спречавање и ограничавање негативних и увећање позитивних утицаја** у области заштите ваздуха; заштите вода и заштите од вода; заштите земљишта; у области управљања отпадом; у области заштите природних и културних добара и предела; у области заштите шума, шумског земљишта и дивљачи; у области заштите биодиверзитета, флоре, фауне, угрожених и заштићених врста; у области заштите здравља; у области заштите од удеса, елементарних непогода и ратних разарања; а у облику стратешких решења за смањење негативних утицаја и мера заштите планског подручја.

Стратешке процене/Процене утицаја/ на нижим хијерархијским нивоима ће се радити за општинске секторске планове и програме којима се успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката одређених прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.

(Мониторинг) - Програм за праћење стања животне средине обезбедиће непосредно праћење реализације планских решења, као и остваривање услова и мера заштите. У оквиру стратешке процене дат је концептуални оквир за конституисање интегралног програма праћења стања животне средине са индикаторима животне средине, обавезама

надлежних органа у праћењу стања животне средине и адекватним поступањем у случају ванредних и неочекиваних утицаја на животну средину.

Методологија коришћена у изради стратешке процене базира се на интегрисању стратешке процене у све фазе израде плана и на примени одговарајућих метода у току израде процене.

Начин одлучивања је заснован на интегрисању стратешке процене у све фазе израде Плана генералне регулације. Резултати до којих се дошло у току израде стратешке процене, уважени су и интегрисани у планска решења. План генералне регулације припремљен је у складу са постулатима одрживости у области развоја привреде, инфраструктуре и побољшања квалитета живота. Потребе за развојем планског подручја усклађене су са потребама заштите природних ресурса и обезбеђивања квалитетне животне средине. Мере за смањење негативних и увећање позитивних утицаја обрађене у оквиру стратешке процене су представљале основу за припрему планских решења из области заштите животне средине у оквиру Плана генералне регулације.

ПРИЛОГ I

Планско решење 1.1. Измештање правца пружања државног пута ПА реда 231 Свође-Црна Трава-Власинска Округлица-Босилеград-државна граница са Бугарском (гранични прелаз Рибарци) на делу насеља Босилеград и приградског насеља Рибарци.

Comment [x4]: Ако сте изменили планска решења у табелама горе и овде треба унети измене

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	+	веома вероватан	дугорочан	средње учестао	Г,О	Индиректно смањује број возила унутар блокова тако да позитивно утиче на степен имисије
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	М	средње вероватан	краткорочан	повремен	Л	Неконтролисано отицање површинских вода са коловоза потенцијални су загађивачи отпадним водама па од степена каналисања и пречишћавања отпадних вода зависи и утицај на квалитет вода
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Предложена варијанта измештања је изузетно повољна са аспекта очувања пољопривредног земљишта
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	М	средње вероватан	дугорочан	сталан	О	Уз примену одговарајућих мера (подизања зеленог заштитног појаса) може се допринети повећању површина под шумама
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	М	средње вероватан	дугорочан	средње учестао	Н,О	Индиректно смањује број возила унутар блокова тако да смањује изложеност буци и вибрацијама
10. Смањење ризика од удеса	+	веома вероватан	дугорочан	средње учестао	Н,О	Измештањем транзитног саобраћаја из града смањује се ризик од удеса

Планско решење 1.2. Доградња саобраћајне мреже примарним и секундарним саобраћајницама, корекција геометријских карактеристика и проширење габарита улица;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	М	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Изградња саобраћајне инфраструктуре доприноси погоршању квалитета ваздуха па је важно применити одговарајуће мере заштите које ће позитивно утицати на смањење штетних ефеката
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	М	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Неконтролисано оцеђивање воде са улица утиче на загађивање вода па је потребно приликом реконструкције повећати степен каналисања и пречишћавања отпадних вода
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавања ерозије	-	веома вероватан	средњерочан	сталан	Л	Земљиште у близини улица је угрожено таложним материјама из издувних, приликом изградње путева земљиште се деградира такође

5. Повећање површина под шумама и зеленилом	М	средње вероватан	средњерочан	повремен	Л	На местима где се налазило зеленило граде се улице
8. Обезбеђење заштите здравља	М	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Уколико се не спроведу одговарајуће заштитне мере, интензивни саобраћај може негативно утицати на здравље људи
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	--	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Изградњом улица и интензивирањем саобраћаја повећава се ниво буке
10. Смањење ризика од удеса	-	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Фреквентнији саобраћај представља и већу могућност за настанак удеса

Планско решење 2.1. Формирање нових зелених површина у грађевинском подручју (парковско зеленило, зеленило у стамбеним зонама, линеарно зеленило дуж реке Драговиштице, формирање и реконструкција дрвореда дуж улица)

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Заштитно зеленило је природни пречишћивач ваздуха
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Заштитно зеленило спречава спирање земљишта и задржава отпадне материје из ваздуха које се иначе таложу у земљишту
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
8. Обезбеђење заштите здравља	+	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Зеленило утиче позитивно на многе сегменте у животној средини а на тај начин ствара и здравију средину за живот
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	+	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Заштитно зеленило се поставља и ради смањења изложености буци
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене

Планско решење 2.2. Одржавање зелених површина ван грађевинског подручја (аутохтоне шуме и ливаде и пољопривредне површине)

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Заштитно зеленило је природни пречишћивач ваздуха
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Заштитно зеленило спречава спирање земљишта и задржава отпадне материје из ваздуха које се иначе таложе у земљишту
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
8. Обезбеђење заштите здравља	+	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Зеленило утиче позитивно на многе сегменте у животној средини а на тај начин ствара и здравију средину за живот
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	+	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Заштитно зеленило се поставља и ради смањења изложености буци
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене

Планско решење 3.1. Доградња водоводне мреже

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Доградњом водовода омогућава се рационално и одрживо коришћење воде
8. Обезбеђење заштите здравља	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Доградњом водовода омогућава се снабдевање становништва квалитетном водом за пиће
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Дугорочан позитиван утицај на праћење квалитета пијаће воде и информисање јавности

Планско решење 3.2. Проширење канализационог система на целом подручју плана и реконструкција постојеће мреже;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Спречава се загађење површинских и подземних вода услед неадекватног одвођења отпадних вода
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Спречава се загађење земљишта услед неадекватног одвођења отпадних вода
8. Обезбеђење заштите здравља	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Проширење канализације позитивно утиче на квалитет вода и земљишта, а самим тим и на здравље људи
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Дугорочан позитиван утицај на квалитет воде и земљишта, пречишћавање и мониторинг вода које се упуштају у реципијенте

Планско решење 3.3. Изградња атмосферске канализације са испустом колектора у реку Драговиштицу уз предходно пречишћавање на захтевани ниво

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Спречава се загађење површинских и подземних вода услед неадекватног одвођења отпадних вода
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавања ерозије	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Спречава се загађење земљишта услед неадекватног одвођења отпадних вода
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л,Р	Спречавање отицања задржаних атмосферских вода у околно пољопривредно земљиште
8. Обезбеђење заштите здравља	++	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Позитиван утицај на квалитет вода и земљишта, а самим тим и на здравље људи
10. Смањење ризика од удеса	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Смањује се опасност од поплава у време топљења снега и сл.
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	Л	Дугорочан позитиван утицај на квалитет воде и земљишта, пречишћавање и мониторинг вода које се упуштају у реципијенте

Планско решење 3.4. Регулација Драговиштице и Добродолског потока кроз Босилеград

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Заштитно зеленило је природни пречишћивач ваздуха
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	++	веома вероватан	дугорочно	сталан	О,Р	Позитиван дугорочан утицај на одрживо и интегрално управљање водама
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	веома вероватан	дугорочно	повремен	Л	Позитиван дугорочан утицај на смањење ризика од поплава и ерозије
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	++	веома вероватан	дугорочно	сталан	О,Р	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене
8. Обезбеђење заштите здравља	+	веома вероватан	дугорочно	сталан	О	Позитиван дугорочан утицај на смањење ризика од поплава, уређење зелених рекреативних површина

11. Смањење ризика од елементарних непогода и ратних разарања	++	веома вероватан	дугорочно	сталан	О	Позитиван дугорочан утицај на смањење ризика од поплава и ерозије
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	++	веома вероватан	дугорочно	сталан	О	Планско решење позитивно утиче на остварење циља стратешке процене

Планско решење 4.1. Доградња и модернизација преносне и дистрибутивне електро-енергетске мреже;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	-	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Изградња далековада и електроенергетских објеката виших напона утиче на смањење обрадивих површина
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	-	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Изградња далековада и електроенергетских објеката виших напона утиче на смањење површина под шумама
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	-	средње вероватан	дугорочан	сталан	О	Изградња далековада и електроенергетских објеката виших напона угрожава простор тако да је потребно спровести одређене мере заштите.
10. Смањење ризика од удеса	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Реконструкцијом се застарели далеководи мењају новим, што утиче на њихову безбедност и смањење ризика од удеса

Планско решење 5.1. Изградња топлане (предлаже се погон на биомасу) и мреже топловода.

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	М	веома вероватан	дугорочно	повремен	О	Изградњом топлане смањио би се број индивидуалних ложишта која представљају значајне загађиваче ваздуха
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	+	средње вероватан	дугорочно	повремен	О	Коришћење биомасе као горива
8. Обезбеђење заштите здравља	+	веома вероватан	дугорочно	повремен	О	Смањење загађујућих материја у ваздуху које потичу од индивидуалних ложишта, а негативно утичу на здравље
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома вероватан	дугорочно	сталан	О	Смањење загађујућих материја у ваздуху које потичу од индивидуалних ложишта, праћење стања квалитета ваздуха

Планско решење 6.1. Реконструкција и модернизација капацитета (замена постојећих аналогних комутација дигиталним, изградња нових комутационих објеката)

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	М	мало вероватан	краткорочан	повремен	Л,О	Приликом изградње и полагања оптичких каблова обратити пажњу на мере заштите
8. Обезбеђење заштите здравља	М	мало вероватан	дугорочан	сталан	Л	Применити мере заштите приликом изградње базних станица

Планско решење 7.1. Уређење и санитарно опремање гробља

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	+	средње вероватан	дугорочно	сталан	Л	Спречавање неконтролисаног отицања загађених вода са површине гробља у подземне воде
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	+	средње вероватан	дугорочно	сталан	Л	Спречавање неконтролисаног отицања загађених вода са површине гробља у околну земљиште
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	средње вероватан	дугорочно	сталан	Л	Спречавање неконтролисаног отицања загађених вода са површине гробља у околну земљиште
8. Обезбеђење заштите здравља	+	средње вероватан	дугорочно	сталан	Л	Смањење ризика од ширења заразних болести

Планско решење 8.1. Повећање изграђености и повећање густине становања насељеног места;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	+	веома вероватан	дугорочно	стални	О	Изградња објеката у инфраструктурно опремљеном делу насеља захтева мања улагања и доприноси рационалном управљању водама
4. Очување обрадивог пољопривредног	+	средње	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околно

земљишта		вероватан				пољопривредно земљиште
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на зелене површине ван градског грађевинског земљишта
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околно пољопривредно земљиште
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околне пределе, очување станишта и живог света

Планско решење 7.1. Заокруживање грађевинског подручја периферних делова свих насеља и спречавање даљег ширења дуж путних праваца;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околно пољопривредно земљиште
5. Повећање површина под шумама и зеленилом	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на површина под шумама и зеленилом
6. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околно пољопривредно земљиште
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	+	средње вероватан	средњерочан	сталан	Л	Спречава се неконтролисано ширење насеља на околне пределе, очување станишта и живог света

Планско решење 9.1. Реактивирање и модернизација постојеће индустријске зоне;

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	М	средње вероватан	средњерочан	повремен	О	Планско решење може имати повремени негативне ефекте на квалитет ваздуха (повећање нивоа емисија штетних материја у ваздуху), али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања	М	средње вероватан	средњерочан	повремен	О	Планско решење може имати повремени негативне ефекте на квалитет воде (испуштање отровних материја и отпадних вода)

водама						али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	М	средње вероватан	средњорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на циљ стратешке процене али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	+	средње вероватан	средњорочан	повремен	Л	Ревитализацијом постојећих индустријских капацитета смањују се „greenfield“ пројекти који заузимају ново земљиште
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	-	средње вероватан	средњорочан	повремен	О	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на циљ стратешке процене (загађењем ваздуха, воде и земљишта и повећањем буке и вибрација)
8. Обезбеђење заштите здравља	-	средње вероватан	краткорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте локалног типа на заштиту здравља становништва
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	-	средње вероватан	средњорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте локалног типа на смањење буке и вибрација у близини привредних и инд.објеката
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома вероватан	дугорочан	сталан	О	Планско решење може имати дуготрајне позитивне ефекте локалног типа на унапређење финансирања заштите животне средине, нарочито преко система “загађивач плаћа” Планско решење може имати дуготрајне позитивне ефекте локалног типа на успостављање система мониторинга параметара животне средине

Планско решење 9.2. Проширење радне зоне у продужетку постојеће индустријске зоне.

Циљ стратешке процене	Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија	Објашњење
1. Очување квалитета ваздуха	М	средње вероватан	средњорочан	повремен	О	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на квалитет ваздуха (повећање нивоа емисија штетних материја у ваздух), али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
2. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	М	средње вероватан	средњорочан	повремен	О	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на квалитет воде (испуштање отровних материја и отпадних вода) али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
3. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	М	средње вероватан	средњорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на циљ стратешке процене али се применом одговарајућих мера може смањити негативан утицај
4. Очување обрадивог пољопривредног земљишта	-	средње вероватан	дугорочан	сталан	Л	Заузимање земљишта индустријом, потребно је изабрати одговарајућу локацију које не заузима квалитетно пољопривредно земљиште
7. Очување и адекватан третман предела, станишта и живог света	-	средње вероватан	средњорочан	повремен	О	Планско решење може имати повремене негативне ефекте на циљ стратешке процене (загађењем ваздуха, воде и земљишта и повећањем буке и вибрација)

8. Обезбеђење заштите здравља	-	средње вероватан	краткорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте локалног типа на заштиту здравља становништва
9. Смањење изложености буци и вибрацијама	-	средње вероватан	средњорочан	повремен	Л	Планско решење може имати повремене негативне ефекте локалног типа на смањење буке и вибрација у близини привредних и инд.објеката
12. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	+	веома веровантан	дугорочан	сталан	О	Планско решење може имати дуготрајне позитивне ефекте локалног типа на унапређење финансирања заштите животне средине, нарочито преко система “загађивач плаћа” Планско решење може имати дуготрајне позитивне ефекте локалног типа на успостављање система мониторинга параметара животне средине